

SEMPER FIDELIS. IN HONOREM MAGISTRI MIRCEA IGNAT

SEMPER FIDELIS

IN HONOREM MAGISTRI MIRCEA IGNAT



Editura Istros a Muzeului Brăilei

Suceava, 2013



SEMPER FIDELIS.
IN HONOREM MAGISTRI
MIRCEA IGNAT

EDITORI

Bogdan Petru Niculică

Dumitru Boghian



Editura Istros a Muzeului Brăilei
Suceava, 2013

Bibliotheca Societas Pro Patrimonium

– I –

Această lucrare a fost finanțată prin amabilitatea unor sponsori, cărora *Societas Pro Patrimonium* le mulțumește pentru generozitatea de a sprijini acest demers cultural.

DIRECȚIA PENTRU CULTURĂ VASLUI

ing. Cătălin Ioan Nechifor
prof. Sânziana Bedreagă
prof. Dorin Blaga
dr. Cătălina Buhu
dr. Narcisa Cornienco
prof. Grigoraș Păstrăv
dr. Andrei Petrariu
dr. Romana Andreea Smocot
ec. Dan Smocot

Coperta 1: cetățuia Gáva-Holihradý de la Vârvata, jud. Suceava
Coperta 4: tumul de la Horodnic de Jos, jud. Suceava (epoca bronzului)
(fotografii B. P. Niculică)

Revizia textelor în engleză și franceză: dr. Coralia Costăș

Autorilor le revine întreaga responsabilitate asupra conținutului științific al lucrărilor publicate în prezentul volum.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Semper fidelis : in honorem magistri Mircea Ignat / ed.: dr. Bogdan Petru Niculică,

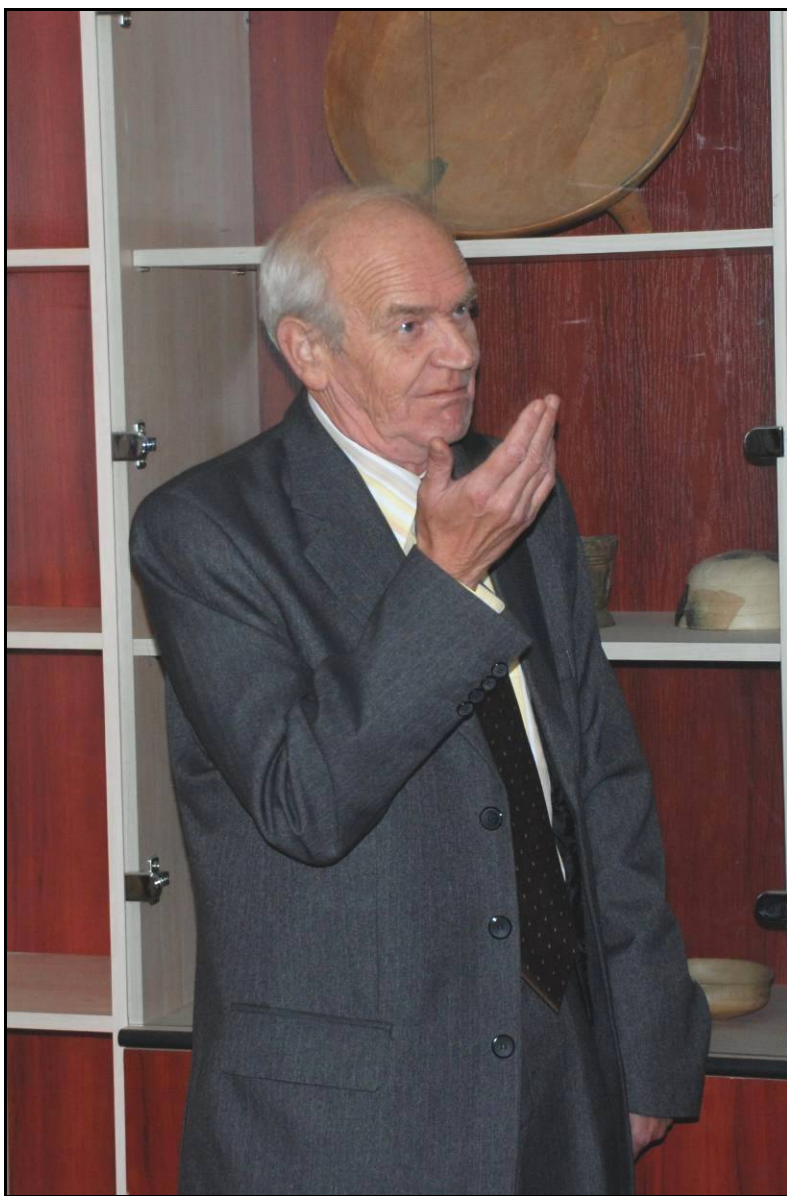
conf.univ.dr. Dumitru Boghian – Brăila : Editura Istros a
Muzeului Brăilei, 2013
ISBN 978-606-654-070-4

I. Niculică, Bogdan Petru (ed.)

II. Boghian, Dumitru (ed.)

37(498) Ignat, M.

929 Ignat, M.



MAGISTER MIRCEA IGNAT

CUPRINS

ABREVIERI	9
TABULA GRATULATORIA	13
BOGDAN PETRU NICULICĂ, DUMITRU BOGHIAN <i>SEMPER FIDELIS!</i>	17
BOGDAN PETRU NICULICĂ, DUMITRU BOGHIAN Activitatea profesională și științifică a profesorului Mircea Ignat	23
NICOLAE URSULESCU L'archéologue Mircea Ignat – la passion pour <i>Terra Incognita</i>	33
DRAGOMIR NICOLAE POPOVICI Profesorul Mircea Ignat: arc peste timp	41
DUMITRU BOGHIAN The works of Balthazar Hacquet – sources for the study of the natural resources used by the pre-historical and historical communities from the north-eastern Carpathian area	43
ANDREI ASĂNDULESEI, FELIX-ADRIAN TENCARIU, SERGIU-CONSTANTIN ENEA, DUMITRU BOGHIAN Măsurători topografice și investigații geofizice în așezarea preistorică de la Tăcuta, punct <i>Dealul Miclea</i> , județul Vaslui. O abordare integrată, în mediu <i>GIS</i>	65
IOANA MONICA BĂDOCAN Simboluri solare în neolitic și eneolitic	79
SERGIU-CONSTANTIN ENEA Modele miniaturale de lut ale topoarelor eneolitice din spațiul carpato-danubian	87
STANISLAV ȚERNA On the stone figurines of the Cucuteni-Tripolye Culture	107
CAROL KACSÓ Câteva observații cu privire la o monografie a culturii Wietenberg	125

IOAN IGNAT	
O abordare a terminologiei perioadei mijlocii a epocii bronzului pe teritoriul României. Studiu de caz: complexul cultural Costișa-Komariv	141
DAN FĂRTĂIȘ	
Restaurarea unor piese ceramice descoperite în necropola tumulară de la Horodnic de Jos (jud. Suceava)	159
MIHAI WITTENBERGER	
Câteva considerații privind cenușarele culturii Noua	167
CIPRIAN-CĂTĂLIN LAZANU, CORINA NICOLETA URSACHE	
Depozitul de bronzuri de la Oțeleni- <i>Cimitirul Ortodox</i> (com. Hocenii, jud. Vaslui)	175
VASILE DIACONU	
Late Bronze Age metallic pendants from the north-west and the north of the Black Sea	195
ATTILA LÁSZLÓ, VICU MERLAN, ION SANDU, ANDREI VICTOR SANDU	
Un topor de luptă cu disc și spin descoperit în Moldova	215
SORIN IGNĂTESCU	
Două obiecte de bronz descoperite la Șcheia-„Siliște”	225
МИКОЛА ІЛЬКІВ	
РОЗВІДКИ В ОКОЛИЦЯХ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ МАМАЙВСЬКОГО СКАРБУ БРОНЗОВИХ ВИРОБІВ (Archaeological prospecting in the vicinity of Mamayivtsi deposit localization)	233
TIBERIUS BADER	
Stangenknebel im Kontext mit dem Hortfund von Vetîș	245
ION NICULIȚĂ, AUREL ZANOCI, MIHAIL BĂȚ	
Fortified Settlements of the 6 th -3 rd centuries BC in the southern part of the Middle Dniester	299
MAYA KASHUBA, OLEG LEVITSKI	
Impact of the Hallstattian (Carpathian-Danube) cultures (Ha A–Ha C) on the cultural-historical processes of the northern Black Sea Region	325

BOGDAN PETRU NICULICĂ, MUGUR ANDRONIC	
Obiecte de cupru și bronz descoperite în Podișul Sucevei	345
GEORGE DAN HÂNCEANU	
Les vases avec anses zoomorphes de l'espace de la Moldavie. Un nouvel exemplaire découvert dans le bassin de la rivière de Bârlad	355
IOAN MITREA	
The Christian rural community of the 5 th -7 th centuries of Davideni – Neamț	371
MIHAI CAMILAR	
Universul mitologic al dobândirii și amenajării spațiului de locuire în arealul antropogeografic bucovinean. Cutume și realități etnoistorice ale vetrelor de locuire din societatea tradițională	383
ANEXE	397
DATE DESPRE AUTORI / CONTRIBUTORS DATA	407

ABREVIERI

Acta Arch. Hung. – Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapest.

Acta Carsologica – e-journal (old site: <http://carsologica.zrc-sazu.si/>; new site: <http://ojs.zrc-sazu.si/carsologica/>), Slovenia.

ActaMM – Acta Moldaviae Meridionalis, Muzeul Județean „Ștefan cel Mare”, Vaslui.

ActaMN – Acta Musei Napocensis, Muzeul Național al Transilvaniei, Cluj-Napoca.

ActaMP – Acta Musei Porolissensis, Zalău.

Acta Musei Tutovens – Acta Musei Tutovens, Muzeul „Vasile Pârvan”, Bârlad.

Acta Terrae Septemcastrensis – Acta Terrae Septemcastrensis, Institutul pentru cercetarea Patrimoniului Cultural Transilvănean în context european, Universitatea „Lucian Blaga”, Sibiu.

AIM – Arkheološki issledovanija v Moldavji, Kišinev.

Aluta – Aluta. Anuarul Muzeului Județean Covasna, Sfântu Gheorghe.

Angustia – Angustia. Revista de Arheologie, Istorie, Etnografie și Sociologie a Muzeului Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe.

Annales Societatis Geologorum Poloniae – Annales Societatis Geologorum Poloniae, Kraków.

AOP – Adevărul omeneste posibil pentru rânduirea binelui, (volum dedicat profesorului S. Dumitrașcu), Oradea, 2001.

Apulum – Apulum. Acta Musei Apulensis, Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia.

ArchÉrt – Archaeologiai Értesítő, Budapest.

ArchRozhl – Archéologické Rozhledy, Prag.

Archäologie in Eurasien – Archäologie in Eurasien, Deutsches Archäologisches Institut, Eurasien-Abteilung, Berlin.

Archäologisches Nachrichtenblatt – Archäologisches Nachrichtenblatt, Berlin.

Archäologie Österreichs – Archäologie Österreichs. Mitteilungen der Österreichischen Gesellschaft für Ur- und Frühgeschichte, Wien.

Archeologija – Arkheologija. Institut Arheologii. Ukrainske tovaristvo ohoroni pamiatnikiv istorii ta kulturi. Kijv.

ArchPol – Archaeologia Polona, The Institute of Archaeology and Ethnology, Polish Academy of Sciences, Warszawa.

ArhMold – Arheologia Moldovei, Institutul de Arheologie, Iași.

ArhRadovRaspZagreb – Arheološki Radovi i Rasprave, Zagreb.

AURSR – Arkheologija Ukrajn'skoj RSR, Kijv, 1971.

AUSSR – Arkheologija Ukrainskoj SSR, I, Kiev, 1985.

BAI – Bibliotheca Archaeologica Iassiensis, Institutul de Arheologie, Iași.

Balcanica – Balcanica. Annuaire de l'Institut des Études Balkaniques, Belgrad.

BAR – British Archaeological Reports, Oxford.

BMA – Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, Centrul Internațional de Cercetare a Culturii Cucuteni, Piatra Neamț

Békés Megyei. Múz. Közl. – A Békés Megyei Múzeumok Közleményei, Szeged.

BerRGK – Bericht der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, Frankfurt am Main.

BPS/Baltic-Pontic Studies – Baltic-Pontic Studies, Poznań.

BSGR – Buletinul Societății Geografice Române, București.

Carpatica – Carpatica. Derzhavnyi vishchi navchalnji zaklad „Uzhgorods’kji Natsional’nji Universitet” Institut Karpatoznavstva, Uzhgorod.

Carpica – Carpica, Complexul Muzeal „Iulian Antonescu”, Bacău.

CCAR – Cronica Cercetărilor Arheologice din România, București.

CCDJ – Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos, Călărași.

Cercetări Arheologice – Cercetări Arheologice, Biblioteca Muzeologică, Muzeul Național de Istorie a României, București.

Cercetări de Restaurare și Conservare – Cercetări de Restaurare și Conservare, Muzeul Național de Istorie a României, București.

Cercetări Istorice – Cercetări Istorice, Muzeul de Istorie a Moldovei, Iași.

CNA – Cronica Numismatică și Arheologică, București.

Codrul Cosminului – Codrul Cosminului, Universitatea Cernăuți (1924-1939); Codrul Cosminului, Serie Nouă (din 1995), Analele Științifice, seria Istorie, Universitatea „Ștefan cel Mare”, Suceava.

Corviniana – Corviniana. Acta Musei Corvinensis, Muzeul „Castelul Corvineștilor”, Hunedoara.

Crisia – Crisia. Muzeul Țării Crișurilor, Oradea.

Cumidava – Cumidava, Muzeul Județean de Istorie, Brașov.

Dacia (N.S.) – Dacia. Recherches et découvertes archéologiques en Roumanie. Nouvelle Série: Revue d'archéologie et d'histoire ancienne (din 1957), Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București.

Danubius – Danubius, Revista Muzeului de Istorie, Galați.

Deutsche Jahrbuch für Vollkskunde – Deutsche Jahrbuch für Volkskunde. Institut für deutsche Volkskunde an der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin, Berlin.

Documenta Praehistorica – Documenta Praehistorica, University of Ljubljana.

Drobeta – Drobeta. Muzeul Regiunii Porțile de Fier, Drobeta-Turnu Severin.

EAIVR – Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României, București, vol. I-III (1994, 1996, 2000).

Ephemeris Napocensis – Ephemeris Napocensis, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca.

ERAUL – Études et Recherches Archéologiques de l'Université de Liège, Liège.

EurSeptAnt – Eurasia Septentrionalis Antiqua, Helsinki.

Făt-Frumos – Făt-Frumos, Cernăuți.

FolArch – Folia Archaeologica, Budapest.

Hierasus – Hierasus. Anuarul Muzeului Județean, Botoșani.

Iliria – Iliria, Studime dhe materiale arkeologike, Tirana.

InternArch – Internationale Archäologie, Rahden/Westfalen.

Inventaria Archaeologica – Inventaria Archaeologica, Corpus des ensembles archéologiques, Roumanie, București.

Istros – Istros, Muzeul Brăilei, Brăila.

IzvestijaSofia – Izvestija na Bulgarskija Arheologičeski Institut, Sofia.

JahrbRGZM – Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz, Mainz.

JahrArchInst – Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes, Wien.

JBLM – Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums, Czernowitz.

KSIA – Kratkie Soobščeniya Instituta Arheologii, Moskva

KSIIMK – Kratkie Soobščeniya Instituta Istorii Material'noj Kultury, Moskva-Leningrad (Sankt Petersburg).

MainzerZeitschr – Mainzer Zeitschrift. Mittelrheinisches Jahrbuch für Archäologie, Kunst und Geschichte, Mainz.

Marisia – Marisia. Studii și Materiale de Arheologie, Istorie și Etnografie, Muzeul Județean Mureș, Târgu Mureș.

Marmatia – Marmatia. Muzeul Județean Maramureș, Baia Mare.

Materiale/MCA – Materiale și Cercetări Arheologice, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București.

Materiały Archeologiczne – Materiały Archeologiczne, Kraków.

MemAntiq – Memoria Antiquitatis, Complexul Muzeal Județean Neamț, Piatra Neamț.

MIA – Materialy i Issledovanija po Arkheologii SSSR, Moscova-Leningrad. Materialy i Issledovanija po Arkheologii SSSR, Moskva.

MittAnthrGesellsch – Mitteilungen der Anthropologischen Gesellschaft in Wien, Wien.

MittZentKomm – Mittheilungen der K. K. Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale, Wien.

Mousaios – Mousaios, Buletinul Științific al Muzeului Județean, Buzău.

Muzeul Național – Muzeul Național, Muzeul Național de Istorie a României, București.

PamArch – Památky Archeologické, Brno.

PAS – Prähistorische Archäologie in Südosteuropa, Berlin.

PBF – Prähistorische Bronzefunde, Münster, Frankfurt am Main, München, Stuttgart.

Peuce – Peuce, Studii și Cercetări de Istorie și Arheologie, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, Tulcea.

PMMB – Publicațiile Muzeului Municipiului București, București.

Pontica – Pontica, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța.

PrzArch/PrzełArch – Przegląd Archeologiczny, Poznań.

PZ/PrähistZeitschr – Prähistorische Zeitschrift, Berlin.

RadVojvMuz – Rad Vojvođanskih Muzeja, Novi Sad.

ReallexVorgesch – Reallexikon für Vorgeschichte (Hrsg. von Max Ebert), Berlin, 15 vol. (1924-1932).

Regensburger Beitr. Prähist. Arch. – Regensburger Beiträge zur Prähistorischen Archäologie, Regensburg.

RégFüz – Régészeti Füzetek, Budapest.

Revista Arheologică – Revista Arheologică, S.N., Academia de Științe a Moldovei. Institutul Patrimoniului Cultural. Centrul de Arheologie, Chișinău.

Revista Bistriței – Revista Bistriței, Muzeul Județean Bistrița-Năsăud, Bistrița.

Revista de Istorie – Revista de Istorie, București.

Revue belge de philologie et d'histoire – Revue belge de philologie et d'histoire, Bruxelles.

RRH – Revue Roumaine d'Histoire, București.

SovArch – Sovetskaja Arkheologija, Moskva.

SAA – Studia Antiqua et Archaeologica, Universitatea „Al. I. Cuza”, Iași.

Sargetia – Sargetia. Acta Musei Devensis, Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva.

SCIV/SCIVA – Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București.

SCȘ-Iași – Studii și Cercetări Științifice, Academia română, Filiala Iași.

Sociologie Românească – Sociologie Românească, București.

Starinar – Starinar, Beograd.

Stratum Plus – Stratum Plus, Sankt Petersburg-Chișinău-Odessa-București.

StudComSatuMare – Studii și Comunicări, Muzeul Județean, Satu Mare.

Studii de Preistorie – Studii de Preistorie, Asociația Română de Arheologie, București.

Suceava/Studii și materiale. Istorie – Anuarul Muzeului Județean/Anuarul Complexului Muzeal Județean/Anuarul Muzeului Bucovinei, Suceava.

Terra Sebus – Terra Sebus, Acta Musei Sabesiensis, Muzeul Municipal „Ioan Raica”, Sebeș.

Thraco-Dacica – Thraco-Dacica, Institutul de Thracologie, București.

Tyragetia – Tyragetia. Muzeul Național de Arheologie și Istorie a Moldovei, Chișinău.

Vjesnik Arheol – Vjesnik Hrvatskogo Arheološkoga Društva, Zagreb.

VÖAUF – Veröffentlichungen der Österreichischen Arbeitsgemeinschaft für Ur- und Frühgeschichte, Wien.

WienerPrähZeitschr – Wiener Prähistorische Zeitschrift, Wien.

Zargidava – Zargidava. Revista de Istorie, Societatea de Științe Istorice din România, Filiala Bacău, Fundația Cultural-Științifică „Iulian Antonescu”, Bacău.

Zbornik Narod. Muz. Beograd – Zbornik Narodnog Muzeja, Beograd.

TABULA GRATULATORIA

- Sorin Cristian AILINCĂI (Tulcea)
Marius ALEXIANU (Iași)
Mugur ANDRONIC (Suceava)
Andrei ASĂNDULESEI (Iași)
Costică ASĂVOAIEI (Iași)
Mircea BABEȘ (București)
- Tiberius BADER (Hemmingen, Germania)
Ioana Monica B DOCAN (Cluj-Napoca)
Dinu BĂLAN (Suceava)
Mihail BĂȚ (Chișinău, Rep. Moldova)
Sânziana BEDREAGĂ (Iași)
Dorin BLAGA (Suceava)
Mirela BEGUNI (Suceava)
Dumitru BOGHIAN (Suceava)
Octavian BOUNEGRU (Iași)
Radu Florian BRUJA (Suceava)
Vasile BUDUI (Suceava)
- Mihai CAMILAR (Gura Humorului)
Ionel CÂNDEA (Brăila)
Nicolae CĂRLAN (Suceava)
Laurențiu CHIRIAC (Vaslui)
Doina-Maria CREANGĂ (Suceava)
Monica DEJAN (Suceava)
Ștefan DEJAN (Suceava)
Vasile DEMCIUC (Suceava)
- Valentin DERGACEV (Chișinău, Rep. Moldova)
Vasile DIACONU (Târgu Neamț)
Gheorghe DUMITROAIA (Piatra Neamț)
Vasile EFROS (Suceava)
- Sergiu Constantin ENEA (Târgu Frumos)
Violeta EPURE (Suceava)
Eugenia FĂRCUȚ (Suceava)
Dan FĂRTĂIȘ (Suceava)
Cezar FURTUNĂ (Iași)
Vlad GAFIȚA (Suceava)

Corneliu GAIU (Bistrița)
Păstrăv GRIGORAȘ (Comănești)
George HÂNCEANU (Roman)
Mihaela IACOB (Tulcea)
Mihai IACOBESCU (Suceava)
Doina IAVNI (Suceava)
Constantin ICONOMU (Iași)
Ioan IGNAT (Dumeni)
Sorin IGNĂTESCU (Suceava)
Mikola IL'KIV (Cernăuți, Ucraina)
Ion IONIȚĂ (Iași)
Ioan IOSEP (Suceava)
Carol KACSÓ (Baia Mare)
Maya KASHUBA (Sankt Petersburg, Rusia)
Vja eslav KOTIGOROȘKO (Užhorod, Ucraina)
Larisa KRUȘELNICKA (L'viv, Ucraina)
Attila LÁSZLÓ (Iași)
Ciprian-Cătălin LAZANU (Vaslui)
Gheorghe LAZAROVICI (Cluj-Napoca)
Mihai LAZĂR (Suceava)
Oleg LEVIȚKI (Chișinău, Rep. Moldova)
Mircea MAMALAUCA (Bârlad)
Luminița MARECI-SABOL (Suceava)
Gheorghe MARINESCU (Bistrița)
Liviu MARTA (Satu Mare)
Aurel MELNICIUC (Botoșani)
Viccu MERLAN (Huși)
Virgil MIHĂILESCU-BÎRLIBA (Iași)
Ioan MITREA (Bacău)
Olimpia MITRIC (Suceava)
Elena-Roxana MUNTEANU (Piatra Neamț)
Alis NICULICĂ (Suceava)
Bogdan Petru NICULICĂ (Suceava)
Ion NICULIȚĂ (Chișinău, Rep. Moldova)
Grigoraș PĂSTRĂV (Comănești)
Gheorghe PÂȚU (Cajvana)
Dan Emilian PETROVICI (Suceava)
Florin PINTESCU (Suceava)
Dana POPESCU (Suceava)

Liviu POPESCU (Suceava)
Dragomir Nicolae POPOVICI (București)
Ștefan PURICI (Suceava)
Ioan T. ROMAN (Liteni)
Petre ROMAN (București)
Gheorghe ROMANESCU (Iași)
Mihai ROTEA (Cluj-Napoca)
Ion SANDU (Iași)
Andrei Victor SANDU (Iași)
Silviu SANIE (Iași)
Eugen SAVA (Chișinău, Rep. Moldova)
Victor SPINEI (Iași)
Octavian-Liviu ȘOVAN (Botoșani)
Felix-Adrian TENCARIU (Iași)
Silvia TEODOR (Iași)
Dan Gh. TEODOR (Iași)
Stanislav ȚERNA (Chișinău, Rep. Moldova)
Corina Nicoleta URSACHE (Vaslui)
Vasile URSACHI (Roman)
Constantin-Emil URSU (Suceava)
Nicolae URSULESCU (Iași)
Valentin VASILIEV (Cluj-Napoca)
Dumitru VITCU (Iași)
Alexandru VULPE (București)
Mihai WITTENBERGER (Cluj-Napoca)
Aurel ZANOCI (Chișinău, Rep. Moldova)

SEMPER FIDELIS!

Bogdan Petru NICULICĂ, Dumitru BOGHIAN

Incursiunea în biografia unui om este o adevărată aventură pe căile cunoscute sau mai puțin cunoscute ale existenței sale. Cu atât mai mult atunci când este vorba despre una dintre personalitățile, care, prin scrisul și faptele sale, s-a abătut de la traseul comun, trăind, totuși, printre noi, într-o lume obișnuită, și care vorbește despre sine cu multă parcimonie și modestie. Împlinirea unei vârste rotunde și intrarea într-un alt deceniu de viață, experiență și înțelepciune, constituie un prilej în plus de a realiza un bilanț preliminar al devenirii anterioare, în care, aproximativ o jumătate de secol, profesorul Mircea Ignat s-a dedicat slujirii muzei *Clio*, descoperirii, descifrării și interpretării izvoarelor arheologice.

Profesorul Mircea Ignat s-a născut în vremea celui de-al doilea război mondial, în toamna târzie a anului 1942, la 20 noiembrie, în orașul de care avea să-și lege întreaga viață și activitate, Suceava. Copilăria și -a petrecut-o în Suceava natală, cunoscând imaginea unui oraș care a supraviețuit doar parțial războiului, dar nu și construcției socialiste.

Școala elementară și studiile secundare le-a realizat la Liceul „Ștefan cel Mare” din Suceava (1949-1961), instituție de învățământ emblematică a „Cetății”. A fost vremea prefigurării trăsăturilor fundamentale viitorului cercetător, în care primele investigații de teren și diversele lecturi, literare și științifice, i-au înflăcărat imaginația și dorința de a ști și a explica faptele vieții și ale trecutului. Devenit student al primei universități românești, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași – Facultatea de Istorie-Filosofie (1961-1966), tânărul Mircea Ignat și-a descoperit și consolidat pasiunea pentru istorie și arheologie, care avea să-i devină profesiune de credință pentru întreaga activitate profesională. Format sub veghea didactică și profesională a unor mari arheologi și dascăli ai Universității ieșene, dintre care îi remarcăm pe Nicolae Gostar și Mircea Petrescu-Dîmbovița, arheologul în devenire a participat, ca student, la activitățile mai multor șantiere arheologice: Bâta Doamnei – Piatra Neamț, Barboși – Galați, Băiceni și Cucuteni – Iași, Păcuiul lui Soare, Stâncești – Botoșani, ale căror imagini vii le poartă în perlele amintirilor. Îmbinând pregătirea teoretică, din sălile bibliotecilor, cu cea practică, de teren, pe șantierele arheologice, și-a conturat profilul profesional, și-a șlefuit acribia în

investigarea izvoarelor tăcute, reprezentate de vestigiile arheologice, precum și grija pentru păstrarea și valorificarea complexă a acestora.

Toate acestea aveau să rodească în activitatea de muzeograf a Domniei sale, în cadrul Muzeului de Istorie Suceava (Muzeul Județean Suceava, în prezent Muzeul Bucovinei), unde a desfășurat activități diverse și complementare. După o scurtă perioadă, în care a funcționat ca profesor de istorie la școala din Pârteștii de Sus (septembrie 1966 – ianuarie 1967), tânărul Mircea Ignat a ajuns, prin transfer, muzeograf la Muzeul Regional Suceava.

Munca de muzeograf a desfășurat-o cu pasiune, aproape douăzeci și cinci de ani, în care a urcat toate treptele specifice profesiei (muzeograf, muzeograf principal, șef secție), a trebuit să facă față diferitelor încercări ale vremurilor respective (participarea la activități culturale, brigăzi științifice, simpozioane în diferite întreprinderi și instituții). Este meritul Domniei sale că a reușit să se desprindă de activitățile culturale și să-și continue activitatea de cercetare arheologică, studierea și publicarea materialelor rezultate din săpături, organizarea de expoziții aniversative, temporare, mutarea muzeului, desăvârșirea expoziției permanente. A acumulat o impresionantă zestre științifică, pe care știut să o valorifice pe parcursul anilor următori. Nararea peripețiilor profesionale, precum și a celor de viață, din acest sfert de veac, vor face parte, suntem siguri, dintr-o așteptată carte de amintiri.

Preocupările sale arheologice au vizat extinderea investigațiilor pe întreaga suprafață a județului Suceava și toate perioadele protoistoriei și istoriei antice (în calitate de responsabil a 15 șantiere arheologice și membru în colectivele de cercetare a 12 șantiere arheologice, din care două din județul Botoșani, la care se adaugă numeroasele cercetări perieghetice), prin studiile doctorale oprindu-se asupra lumii geto-dacice în partea de nord a Moldovei. În mod firesc, profesorul Mircea Ignat a fost atras și de investigarea epocilor bronzului și fierului, precum și de perioada romană la răsărit de Carpați (sec. II-V p. Chr.), realizând lucrări de referință, adesea citate în lucrările științifice specifice din țară și străinătate. În acest cadru, este demn de amintit că profesorul Mircea Ignat a avut puterea să afirme, pentru întâia dată în România, în cunoscutul său studiu publicat în *Thraco-Dacica* II (1981), în baza săpăturilor arheologice conduse de Domnia sa la Horodnic de Jos (1976), existența culturii Komariv (Komarów) pe teritoriul țării noastre. Afirmările sale de atunci au fost confirmate, de altfel, de săpăturile proprii de la Cajvana și Volovăț, precum și de săpăturile mai

recente de la Adâncata (2006), Costâna (2011-2012) și Horodnic de Jos (2012-2013), precum și de cercetări de suprafață.

Nu mai puțin importante sunt contribuțiile Domniei sale pe tărâmul restituirilor istoriografice. Astfel, încă de la începuturile activității sale muzeografice, arheologul Mircea Ignat s-a preocupat de o latură complet neabordată și necunoscută până atunci: debutul și evoluția activității arheologice în Bucovina. Domnia sa a recuperat memoria înaintașilor acestei discipline, comunicând și scriind, pentru întâia dată, despre *Societatea Arheologică Română* din Cernăuți (1886-1893) – condusă de Dionisie Olinescu; despre căpitanul în pensie și fost primar al orașului Siret – Josef von Gutter, fondatorul primei societăți arheologice și muzeale din Bucovina: *Societatea Muzeului Siret* (1870-1885/1886). Remarcabil pentru epoca în care a scris aceste rânduri – anii comunismului *în zbor*, când alți colegi de breaslă aduceau osanale *vrednicului partid și conducătorului mult iubit* – este faptul că a așezat, la locul pe deplin meritat, activitatea celor două mari societăți științifice vieneze, care au jucat un rol atât de important în devenirea Științei Arheologiei din Bucovina: *K. K. Zentralkommission für Erforschung und Erhaltung der Kunst- und historischen Denkmale* și *Anthropologische Gessellschaft*, în cadrul cărora au desfășurat și coordonat activități arheologice în provincie: Josef Szombathy, Karl A. Romstorfer, Raimund F. Kaindl, Heinrich Klausner, Vasile Tomiuc și mulți alții.

Rezultatele notabile obținute în cercetarea vestigiilor carpice, din partea de nord a Moldovei, au fost valorificate în lucrarea de doctorat, cu tema *Dacii liberi din nordul Moldovei*, coordonator Acad. M. Petrescu-Dîmbovița, pe care a prezentat-o și susținut-o în anul 1986, la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, conferindu-i-se binemeritul titlu științific de doctor în istorie.

Dar așa este făurit destinul nostru uman, atât din momente frumoase, precum și din multe încercări, fără de care nu ne-am putea împlini, desăvârși ca oameni. Și profesorul Mircea Ignat a avut asemenea momente de mare cumpănă în viață, așa cum au fost: înlocuirea din funcția de șef de secție din cadrul Muzeului Județean sau imposibilitatea de a accede pe un post de cercetător științific, în cadrul prestigioasei instituții academice – *Institutul de Arheologie din Iași*. Însă a trecut senin peste toate acestea și a rămas, neschimbat, același OM.

Oportunitățile oferite de deschiderile post-1989 au produs modificări și în destinul profesional al arheologului Mircea Ignat. O dată cu înființarea Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava (1990), prin transformarea Institutului de Subingineri Suceava (1984-1990) – cea ce mai

rămăsese din fostul Institut Pedagogic de 3 ani (1963-1984) – Mircea Ignat a devenit cadru didactic la Facultatea de Litere și Științe, din care s-a desprins, ulterior, Facultatea de Istorie și Geografie (lector universitar doctor – 1991-2000, conferențiar universitar doctor – 2001 – până la pensionare), implicându-se viguros, alături de alți colegi-*veterani*, atât în calitate de profesor, cât și prin funcțiile îndeplinite, în dificila muncă de reorganizare și revitalizare a învățământului istoric și muzeologic la *Alma Mater Sucevensis*. Zeci de generații de absolvenți poartă cu sine, conștient sau nu, amprenta umană și profesională a *Magistrului*, numit cu dragoste și candoare *Tataia*, frumusețea, simplitatea și energia cuvântului scris și rostit, învățăturile și sfaturile de viață ale acestuia.

Conducerea lucrărilor de licență, de disertație, a celor pentru obținerea gradului didactic I, participarea la evaluarea lucrărilor de doctorat, în cadrul comisiilor de acordare a acestui titlu academic, au constituit tot atâtea prilejuri de îndrumare a tinerilor studenți, a profesorilor și colegilor de breaslă.

În strânsă legătură cu activitatea didactică, profesorul Mircea Ignat și-a continuat investigațiile științifice și de valorificare prin scris. Îndrumările și cursurile Domniei Sale (*Introducere la cursul de istorie antică universală, Epigrafie Latină – Îndrumar, Izvoarele istoriei Greciei și Romei – Istoriografie antică, Istorie universală veche – Roma antică*), se caracterizează printr-o documentare aprofundată, prin sistematizare și accesibilitate, fiind utile instrumente de lucru pentru studenți și profesori deopotrivă.

Prin aceleași trăsături se caracterizează și cărțile de specialitate ale sale: *Dacii liberi din Moldova – Contribuții arheologice – Necropolele de la Podeni și Zvoriștea, Metalurgia în epoca bronzului și prima epocă a fierului din Podișul Sucevei, Așezarea getică fortificată de la Cotu – Copălău, jud. Botoșani, Necropolele tumulare din zona Rădăuți în cadrul lumii traco-getice (sec. VII-V a. Chr.)*. În atelierul său, profesorul are, în diferite faze de lucru, și alte volume. Întreaga sa operă științifică contribuie la mai buna cunoașterea epocii bronzului, epocii fierului, civilizației getice și dacice, perioadei romane și migrațiilor la răsărit de Carpați. Demersurile sale științifice sunt esențiale pentru:

- cunoașterea începuturilor Arheologiei în Bucovina, evidențierea și valorificarea istoriografică a unor personalități precum Josef von Gutter, Dionisie Olinescu, a societăților arheologice și muzeelor din sec. al XIX-lea;
- definirea comunităților Komariv (Komarów) (*bronz mijlociu*) și Noua (*bronz târziu*) în partea de nord-est a teritoriului României;

- repertorierea și analiza descoperirilor de bronzuri din epoca bronzului și prima vârstă a fierului din cuprinsul Podișul Sucevei;
- evidențierea proceselor etno-culturale de la începuturile epocii fierului, marcate de prezența elementelor de tip Gáva-Holihradý – Mahala III-Volovăț și constituirea grupului cultural Grănicești;
- surprinderea interacțiunilor dintre comunitățile tracice și cele scitice timpurii, în cadrul așa-numitului grup cultural podolo-bucovinean / podolo-moldav;
- cercetarea celei de a doua vârste a fierului (Latène) în partea de nord a Moldovei;
- studierea evoluției carpilor și costobocilor și a interacțiunilor dintre culturile Poienești-Zvoriștea și Lipița;
- investigarea epocii migrațiilor, prin evidențierea rolului culturii tumulilor carpatici și a componentei carpice în cadrul vastului complex cultural Sântana de Mureș-Cernjahov.

Deși, aparent, nu a scris mult, în comparație cu alți reprezentanți ai breslei istorice, lucrările sale reprezintă exemple de documentare aprofundată, de responsabilitate pentru corectitudinea cercetărilor de teren și cabinet, de rigoare metodologică, solidă argumentare a ipotezelor și a concluziilor, ceea ce conferă scrierilor profesorului Mircea Ignat rezistență la trecerea timpului, înscriindu-se ca repere istoriografice puternice și semnificative. Cei care se vor apleca asupra acestora, vor găsi, neîndoielnic, modele de abordare științifică, teme originale de reflecție și nu numai.

În viața de toate zilele, arheologul și profesorul Mircea Ignat este un cetățean implicat în timpurile pe care le trăim, opțiunea sa către democrație fiind recunoscută. Exemplul, experiența și sfaturile sale de viață sunt utile tinerilor și colegilor. *Trecut-au anii...* dar Profesorul a acumulat o bogată experiență științifică, didactică și de viață, care îi conferă un profil uman deosebit, aparte.

Recompensa unei societăți, aflată într-o perpetuă tranziție și interminabilă criză morală, nu are sens a fi așteptată. Este datoria celor de acum să dăltuiască în stânca amintirii și cunoașterii, numele lui MIRCEA IGNAT, pentru a-l face cunoscut drept model generațiilor care vor veni, precum o inscripție latină pe o lespede de marmură. Căci, așa cum se știe, amintirea continuă, nemurește. Și, oare ce ar putea fi mai frumos, decât atât? Asemenea *Magistrului*, care, cu atâta evlavie, pioșenie, își amintește și evocă, în ceas de mare taină, din aburii atemporalii ai unor amintiri greu de exprimat și descris, pe Nemuritorii săi Profesori și Dascăli: Ion Nestor, Nicolae Gostar, Mircea Petrescu-Dîmbovița, Eugenia Zaharia, Petre

Diaconu și mulți alții. Acesta este Profesorul, Arheologul, Omul Mircea Ignat: rezultatul complex al unor epoci trăite, simțite, înțelese, depășite prin atitudine, moralitate, modestie, înțelepciune. Înainte de toate, dedicat Profesiei, pe care nu a trădat-o nicicând. Înainte de toate, dedicat Vieții, așa cum fost ursită, pe care o îndrăgește nespus. Înainte de toate, pentru că a rămas mereu loial! Așadar, iată explicația titlului ales de editori pentru acest volum aniversar: *SEMPER FIDELIS!*

Existența, în cadrul volumului, a mai multor contribuții în care au fost evocate viața, activitatea și calitățile științifice și umane ale profesorului Mircea Ignat, a ușurat mult sarcina editorilor în a etala diferitele aspecte biografice și bibliografice ale celui aniversat. Suntem conștienți că, indiferent de tipul și întinderea contribuției, fiecare dintre autori și toți laolaltă au dorit să marcheze onorarea profesorului Mircea Ignat, oferindu-i câte o fărâmă din gândurile și preocupările, din sufletul, din inima lor. Iată dovezi ale legăturilor de o viață, ale Prieteniei și Virtuții!

În mod absolut normal, contribuțiile incluse în volum reprezintă părerile și responsabilitatea autorilor, precum și stadiul cercetărilor, pe care, în conformitate cu deplina libertate de conștiință și opinie, le respectăm, într-o lume a fertilității dialog științific, atât de drag celui aniversat. Sunt studii care reunesc, într-un întreg, imaginea acelei Lumi Vechi, din această parte a Europei, în care au trăit: *cucutenieni*, traci, geți, daci, sciți, romani, romanici, goți, români.

De aceea, ținem să aducem mulțumirile noastre tuturor autorilor și sponsorilor (unii dintre aceștia au dorit să rămână într-un anonim pe care îl respectăm), care au contribuit la desăvârșirea și apariția acestui volum aniversar, pe care îl dăruim *Magistrului*, împreună cu întreaga noastră prețuire și afecțiune. Ne facem datoria de prietenie și onoare ca, în numele autorilor, colaboratorilor, colegilor, prietenilor, sponsorilor și editorilor, să urăm profesorului Mircea Ignat sănătate, fericire și noi reușite cărturărești, de care să ne bucurăm împreună. Încheind aceste prea puține și modeste rânduri, rămâne ca moștenirea spirituală a Profesorului Mircea Ignat să fie rostită și peste ani. De aceea, distinsă Domnule Profesor, alături de toți cei pe care i-ați întâlnit în această Viață și care au puterea Cuvântului, Vă dorim, din tot sufletul nostru, încărcat de recunoștință:

FELICISSIMAM LONGAMQUE VITAM!

ACTIVITATEA PROFESIONALĂ ȘI ȘTIINȚIFICĂ A PROFESORULUI MIRCEA IGNAT

I. Studii:

1. **Elementare:** 1949-1957 – Liceul “Ștefan cel Mare” Suceava;
2. **Liceale:** 1957-1961 – Liceul “Ștefan cel Mare” Suceava;
3. **Universitare:** 1961-1966 – Facultatea de Istorie-Filosofie, Universitatea “Al. I. Cuza” Iași;
4. **Cursuri postuniversitare:** 1973-1974 – Centrul de perfecționare a cadrelor din Ministerul Culturii. București;
5. **Doctorale:** Universitatea “Al. I. Cuza” Iași; 1986 – doctor în istorie, teza cu tema *Dacii liberi din nordul Moldovei*, conducător științific Acad. M. Petrescu-Dîmbovița;
6. **Atestare în învățământ ID:** 2004 – Universitatea „Al. I. Cuza” Iași.

II. Activitatea profesională:

1. **1967-1991:** muzeograf, muzeograf principal, șef secție la Muzeul Județean Suceava (azi Muzeul Bucovinei);
2. **1991-2000:** lector univ. dr. Facultatea de Istorie și Geografie, Universitatea “Ștefan cel Mare” Suceava;
3. **2001-2010:** conf. univ. dr. Facultatea de Istorie și Geografie, Universitatea “Ștefan cel Mare” Suceava.

III. Funcții deținute:

1. **1991-1993:** secretar științific al Facultății de Litere și Științe, Universitatea “Ștefan cel Mare” Suceava;
2. **2002-2004:** șeful Catedrei de Istorie 2002-2004, Facultatea de Istorie și Geografie, Universitatea “Ștefan cel Mare” Suceava;
3. **1969-1990:** secretar de redacție al revistei “Suceava – Anuarul Muzeului Județean”;
4. **1995-prezent:** membru în colegiul de redacție ale revistei de istorie “Codrul Cosminului”, serie nouă, editată de Catedra de Istorie a Facultății de Istorie și Geografie, Suceava;
5. **1967-2006:** a participat, în calitate de coordonator și colaborator la peste 30 de șantiere arheologice;
6. **Competențe didactice:** Istoria Universală Veche; Arheologie Generală; Epigrafie Latină; Istoria Imperiului Roman;
7. **Activitate de cercetare în domeniile:** Arheologie privind Epoca Bronzului, Epoca Fierului și Epoca Romană.

A. CERCETĂRI ARHEOLOGICE DE TEREN

A.1. Participări pe șantiere arheologice în perioada studiilor universitare:

1. Barboși – responsabil Nicolae Gostar
2. Băiceni – „Mlada” – responsabil Attila László
3. Bâta Doamnei – responsabil Nicolae Gostar
4. Cucuteni – responsabil M. Petrescu-Dîmbovița
5. Stâncești – responsabil Adrian C. Florescu

A.2. Șantiere în cadrul cursurilor post-universitare:

6. Păcuiul lui Soare – responsabil Petre Diaconu.

A.3. Șantiere arheologice în calitate de responsabil (în ordine alfabetică), din cuprinsul județului Suceava:

7. Boroaia – necropolă tumulară, cultura Tumulilor Carpatici
8. Bosanci – „La pod la Rediu” – așezare Precucuteni III, cimitir sec. IV a.Chr.
9. Budeni-Dolhasca – așezări din sec. II-I a.Chr. și sec. VI-VII p.Chr.
10. Cajvana – „Codru” – necropolă tumulară din Ha D aparținând grupului podolo-moldav
11. Dolheștii Mari – necropolă sec. IV p.Chr.
12. Horodnic de Jos – „Vârful Colnicului” – necropolă tumulară din perioada mijlocie a epocii bronzului
13. Liteni – așezare pluristratificată: cultura Criș, nivel getic sec. II-I a.Chr., așezare sec. II-III p.Chr., așezare sec. VII-VIII p.Chr.
14. Măreția Mică – așezare sec. VI-VII p.Chr.
15. Podeni – necropolă sec. III p.Chr.
16. Rus-Mănăstioara – așezare pluristratificată: cultura Precucuteni III, sec. III-II a.Chr., sec. II-III p.Chr., sec. VI-VII p.Chr.
17. Suceava – „Movila lui Răzvan” – obiectiv medieval sec. XVII
18. Volovăț – „Dealul Burlei” – necropolă tumulară epoca bronzului, Hallstatt timpuriu (cultura Gáva-Holíhrady), Hallstatt târziu (grupul podolo-moldav)
19. Vorniceni Mari – așezare sec. II-III p.Chr.
20. Zaharești – așezare sec. II-III p.Chr.
21. Zvoriștea – necropolă sec. III p.Chr.

A.4. Șantiere arheologice în calitate de membru în colectiv:

22. Câmpeni (jud. Botoșani) – așezare sec. IV p.Chr. – în colab. cu Octavian L. Șovan și N. Ungureanu
23. Cotu (jud. Botoșani) – așezare getică fortificată sec. V-III a.Chr. – în colab. cu Octavian L. Șovan

24. Merești – „Cetățuie” – așezare getică fortificată sec. V-IV a.Chr. – în colab. cu Dragomir Popovici
25. Rotopănești – așezare sec. II-III și IV p.Chr. – în colab. cu Elena Busuioc
26. Sf. Ilie – „Siliște” – așezare cultura Cucuteni – faza finală și bronz timpuriu – în colab. cu I. Mareș
27. Siret – „Dealul Ruina” – așezare fortificată Gáva-Holihrazy – în colab. cu I. Mareș, A. László și B. P. Niculică
28. Solca – „Slatina Mare” – complex de exploatare a sării în neolitic și eneolitic – în colab. cu N. Ursulescu
29. Suceava, str. Dragoș Vodă – locuință medievală – în colab. cu E. I. Emandi
30. Suceava, Ițcani – „Ferma 2” – așezări: cultura Precucuteni, Cucuteni, bronz timpuriu și sec. VI-VII p. Chr. – în colab. cu I. Mareș, B. P. Niculică, M. Dejan (Gogu), S. Ignătescu, M. Andronic, C.-E. Ursu, O. Cotoi
31. Suceava – „Dealul Zamca” – așezare Latène – în colab. cu I. Mareș
32. Șcheia – „Siliște” – așezare dacică – în colab. cu Gr. Foit
33. Șerbănești – tumul din epoca bronzului – în colab. cu D. N. Popovici

B. VOLUME PUBLICATE SAU ÎN CURS DE APARIȚIE

B.1. Cărți de specialitate:

1. *Dacii liberi din Moldova – Contribuții arheologice – Necropolele de la Podeni și Zvoriștea*, Ed. „Helios”, Iași, 1999.
2. *Izvoarele istoriei Greciei și Romei – Istoriografia antică*, Ed. Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2000.
3. *Metalurgia în epoca bronzului și prima epocă a fierului din Podișul Sucevei*, Ed. Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2000.
4. *Așezarea getică fortificată de la Cotu – Copălău, jud. Botoșani*, Ed. „Cetatea de Scaun”, Târgoviște, 2005 – în colab. cu Octavian L. Șovan.
5. *Necropolele tumulare din zona Rădăuți în cadrul lumii traco-getice (sec. VII-V a. Chr.)*, Ed. „Cetatea de Scaun”, Târgoviște, 2006.
6. *Șcheia – „Siliște”. Monografie arheologică* – în colab. cu B. P. Niculică, mss.
7. *Vechi închinători ai Muzei Clio. Eseu despre istoriografie antică*, mss.

B.2. Cursuri universitare:

8. *Introducere la cursul de istorie antică universală*, Ed. Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 1997.
9. *Epigrafiie Latină – Îndrumar*, Ed. Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 1998.
10. *Istorie universală veche – Roma antică*, Ed. Universității „Ștefan cel Mare”, Suceava, 2009.

C. STUDII, ARTICOLE, NOTE, RAPOARTE, RECENZII, LUCRĂRI DE POPULARIZARE A ȘTIINȚEI, REFERINȚE CRITICE

C.1. Lucrări în volume colective:

1. *Populations daces au nord-est des Carpates aux II-e – III-e s. de n.è.* „Actes du II^e Congrès International de Thracologie”, vol. II, Ed. Academiei, București, 1980, 317-321.
2. *Funerary Rite and Ritual in the Podolo-Bucovinean Group in the Late Hallstatt.* „Tumulary Tombs of Iron Age in The South-Eastern Europe – The 2-nd International Symposium of Funerary Archaeology”, Tulcea, 1995, 17.
3. *Spațiul nord-est carpatic în secolele I – III d. H.* „Spațiul nord-est carpatic în mileniul întunecat” (coord. V. Spinei), Ed. Univ. „Al. I. Cuza”, Iași 1997, 35-44.
4. *Un aspect particulier du Hallstatt récent a l’Est des Carpathes.* „IX-th International Congress of Thracology – Thracians and Circumpontic World”, vol. II, Chișinău, 2004, 5-12.
5. *Cronologia vestigiilor grupului podolo-moldav din Bucovina în contextul descoperirilor hallstattiene târzii din spațiul carpato-dunărean.* „Р.Ф.Кайндль і українська історична наука”, vol. II, Cernăuți, 2004, 107-111.
6. *Un rite funéraire du Hallstatt récent moins connu.* „Aspects of Sipiitual Life in South East Europe from Prehistory to the Middle Ages” (eds. V. Cojocararu and V. Spinei), Iași 2004, 63-70.
7. *Gânduri după jumătate de veac.* „Când amintirea începe să vorbească... Colegiul Național Ștefan cel Mare din Suceava la 150 de ani” (red. Rodica Belța), Suceava, 2010, 376-380.
8. *Zvoriștea – un vechi sat pe Siret.* „Istorie și educație – In honorem Mihai Lazăr” (ed. Mihai Iacobescu), Iași, 2012, 482-491.
9. *Săpăturile arheologice de la Liteni – raport preliminar.* „Crezul istoriei. In honorem prof. univ. dr. Mihai Iacobescu, la 75 de ani” (editori Șt. Purici, D. Vitcu), Iași, 2013, 109-115.

C.2. Studii în reviste de specialitate:

9. *Din istoricul cercetărilor arheologice din județul Suceava*, „Suceava”, I, 1969, 93-104.
10. *Necropola de la Zvoriștea*, „SCIV”, 21, 4, 1970, 475-482.
11. *Descoperirile din Latène-ul timpuriu de la Bosanci (jud. Suceava)*, SCIV, 24, 3, 1973, 533-537.
12. *Teodor Bălan (1885-1972)*, „Suceava”, III, 1973, 321-332.
13. *Șantierul arheologic Rus-Mănăstioara – Cercetările din anii 1967 și 1969*, „Suceava”, III, 1973, 227-256.
14. *Découvertes du Hallstatt thrace dans le département de Suceava*, în „Thracodacica”, I, 1976, 98-108.
15. *Contribuții numismatice la istoria dacilor liberi din nordul Moldovei în secolele II-III e.n.*, „Suceava”, IV, 1977, 75-91.

16. *Necropola tumulară hallstattiană de la Volovăț – Dealul Burlei*, „Suceava”, V, 1978, 107-140.
17. *Dionisie Olinescu*, „Suceava”, V, 1978, 513-520.
18. *Cercetări arheologice privind cultura dacilor liberi din nordul Moldovei în secolele II-III e.n.*, „Materiale și cercetări arheologice”, XIII, 1979, 159-160.
19. *Un cimitir dacic de epocă romană la Podeni-Bunești (jud. Suceava)*, în „Suceava”, VI-VII, 1979-1980, 61-75.
20. *Cercetările arheologice de la Dolheștii Mari*, „Materiale și cercetări arheologice”, XIV, 1980, 243-245.
21. *Contribuții la cunoașterea epocii bronzului și a Hallstatt-ului timpuriu în județul Suceava*, „Thraco-Dacica”, II, 1981, 133-146.
22. *Contribuții la cunoașterea movilelor funerare militare din Evul Mediu (săpăturile arheologice de la Movila lui Răzvan)*, „Suceava”, VIII, 1981, 101-109.
23. *Descoperiri din prima jumătate a sec. V e.n. pe valea Sucevei*, „SAA”, I – *Corolla memoriae Nicolai Gostar dedicata* (eds. S. Sanie și A. László), Iași, 1983, 206-214.
24. *Vestigiile geto-dacice de la Zvoriștea și semnificația lor*, „Suceava”, X, 1983, 383-418.
25. *Câteva monede romane găsite pe teritoriul județului Suceava*, broșura „Din activitatea Secțiunii Suceava a Societății Numismatice Române”, Suceava, 1983, 14-16.
26. *Contribuții la cunoașterea valurilor de pământ din spațiul est-carpatic – Valul din Bucovina*, „Suceava”, XI-XII, 1984-1985, 55-71.
27. *Dacii din nordul Moldovei în secolele II-III e.n.*, Iași, 1986 – rezumatul tezei de doctorat.
28. *Contribuții la cunoașterea ceramicii dacice de la răsărit de Carpați – Vasele cu tezaure monetare din sec. II-III e.n.*, „Suceava”, XIII-XIV, 1986-1987, 103-118.
29. *Grigore Foit*, „Suceava”, XIII-XIV, 1986-1987, 457-477.
30. *Cronologia și fazele dezvoltării culturii dacice de la răsărit de Carpați în secolele II-III e.n.*, „Symposia Thracologica”, V, 1987, 79-80.
31. *Ritul și ritualul funerar la dacii liberi*, „Symposia Thracologica”, VI, 1988, 164-165.
32. *Ritul și ritualurile funerare în aspectul Lipița al civilizației geto-dacice*, în „Symposia Thracologica”, VII, 1989, 336-337.
33. *Noi descoperiri de piese de bronz în zona Sucevei*, „Suceava”, XX, 1993, 375-378.
34. *Necropola de la Dolheștii Mari, jud. Suceava*, „Materiale și cercetări arheologice”, 1993, 321-323.
35. *O posibilă hartă a Moldovei la începutul secolului al II-lea d. H.*, „Codrul Cosminului”, S.N., I, 1996, 74-81.
36. *Interferențe etno-culturale în spațiul nord-est carpatic în secolele I-IV d. H.*, „Codrul Cosminului”, S.N., II, 1996, 74-81.
37. *Au existat „Dacii Mari”?* (*Oracula Sibyllina*, XII, 180-181), în „Codrul Cosminului”, S.N., III-IV, 1997-1998, 171-174.

38. *Contribuții la cunoașterea culturii tumulilor carpatici. Tumulul I din necropola tumulară de la Boroaia (jud. Suceava), „SCIVA”, 50, 1-2, 1999, 55-66.*
39. *Les phases chronologiques de l'aspect Poienești et leur synchronisme avec d'autres aires culturelle, „SAA”, VI, 1999, 77-92.*
40. *Unele considerații asupra ritualurilor funerare din aspectul Poienești rezultate din cercetările de la Podeni și Zvorâștea, „Codrul Cosminului”, S.N., V, 1999, 21-37.*
41. *Un nouveau groupe culturel du Hallstatt tardif sur le territoire de la Roumanie, „SAA”, VII, 2000, 331-344.*
42. *Un cercetător mai puțin cunoscut al vestigiilor arheologice bucovinene: Isidor cav de Onciul, „Suceava”, XXIV-XXV, 1997-1998, 343-346.*
43. *Raportarea la trecut în mentalitatea locuitorilor Sucevei la începutul epocii moderne, „Codrul Cosminului”, S.N., VI-VII, 2000-2001, 317-323.*
44. *Necropolele tumulare din Depresiunea Rădăuți – rezultatele și perspectivele cercetării, „Codrul Cosminului”, N.S., VIII-IX, 2002-2003, 127-134.*
45. *Quelques vestiges de l'Âge du Bronze du Nord de la Moldavie, „SAA”, IX, 2003, 157-166.*
46. *Découverts, collections et recherches numismatiques á Suceava, „Codrul Cosminului”, S.N., X, 2004, 145-151.*
47. *O prestigioasă manifestare științifică – acordarea titlului de **Doctor honoris causa** academicianului Mircea Petrescu-Dîmbovița, „Codrul Cosminului”, S.N., XI, 2005, 219-222.*
48. *106-2006. MCM de ani de la întemeierea romanității nord-dunărene, „Codrul Cosminului”, S.N., XII, 2006, 287-292.*
49. *A Ceramic Fragment with Decoration Dents Found at Dumbrăveni (Suceava)-a Solar or an Early-Christian Symbol, „Codrul Cosminului”, S.N., XII, 2006, 233-236.*
50. *Une reconnaissance bien mérité: l'accordage du titre de **Doctor honoris causa** au professeur Nicolae Ursulescu, „Codrul Cosminului”, S.N., XVI, 1 (26), 2010, 167-170.*
51. *Despre piesele de toaletă la dacii liberi – pieptenii, „ArhMold”, XXXV, 2011, 317-323.*

C.3. Studii în colaborare:

52. *Săpăturile arheologice din județul Suceava (1972-1976), „Suceava”, IV, 1977, 317-324 (în colab. cu N. Ursulescu).*
53. *Săpăturile arheologice efectuate de către Muzeul Județean Suceava, „Suceava”, V, 1978, 581-583 (în colab. cu N. Ursulescu).*
54. *Un mormânt în cistă descoperit la Șerbănești (com. Zvoriștea, jud. Suceava), „Suceava”, VI-VII, 1979-1980, 657-662 (în colab. cu D. N. Popovici).*
55. *Cercetările arheologice din „Cetățuia” de la Merești (com. Vulturești, jud. Suceava), „Suceava”, VIII, 1981, 545-551 (în colab. cu D. N. Popovici).*
56. *Muzeul Județean Suceava – expoziția de bază a secției de istorie, „Revista Muzeelor și Monumentelor”, 1, 1981, 9-32 (în colab. cu I. Cocuz).*

57. *Un nou topor de bronz descoperit la Cajoana*, „Suceava”, IX, 1982, 493-496 (în colab. cu Gh. Pâțu).
58. *Sondaajul arheologic de la Câmpeni (com. Prăjeni, jud. Botoșani)*, „Hierasus”, VI, 1986, 69-71 (în colab. cu O. L. Șovan, N. Ungureanu).
59. *O locuință din secolele VI-VII e.n. descoperită la Mărețea Mică (com. Dărmănești, jud. Suceava)*, „Suceava”, XVII-XVIII-XIX, 1990-1991-1992, 503-505 (în colab. cu V. Cozariuc).
60. *Rezultatele cercetărilor arheologice privind așezarea geto-dacică din orașul Suceava – „Dealul Zamca”, 1996-1997*, „Suceava”, XXVI-XVII-XVIII, 1999-2000-2001, 173-187 (în colab. cu I. Mareș, C.-E. Ursu, B. Niculică).
61. *Unele considerații privind identificarea și repertorierea resurselor utile din zona montană a județului Suceava utilizate în preistorie și istorie*, „Codrul Cosminului”, S.N., VIII-IX, 2002-2003, 135-159 (în colab. cu D. Boghian, N. Ursulescu, C. Catană, Gh. Romanescu, I. Mareș, V. Cotiugă, B. P. Niculică, S. Ignătescu).
62. *Plastica zoomorfă și antropomorfă din așezarea fortificată din prima epocă a fierului, cultura Gáva-Holíhrady, grupul Grănicești, de la Siret – „Dealul Ruina”, „Acta Musei Tutovensius”, III, 2008, 120-140 (în colab. cu I. Mareș, A. László, B. P. Niculică).*
63. *Săpăturile arheologice de la Ițcani – „Ferma 2”, „Suceava”, XXXI-XXXII-XXXIII, 2004-2005-2006, 7-28 (în colab. cu I. Mareș, C. Ursu, O. Cotoi, B. P. Niculică).*

C.4. Rapoarte de cercetare arheologică:

64. Siret – „Dealul Ruina”, campania 1994, „CCAR”, 1995, 83 (în colab. cu I. Mareș).
65. Siret – „Dealul Ruina”, campania 1996, „CCAR”, 114-115 (în colab. cu A. László, I. Mareș).
66. Siret – „Dealul Ruina”, campania 2000, „CCAR”, 2001, 230-232 (în colab. cu A. László, I. Mareș, B. P. Niculică).
67. Siret – „Dealul Ruina”, campania 2001, „CCAR”, 2002, 289-291 (în colab. cu A. László, I. Mareș, B. P. Niculică).
68. Cajoana, campania 2001, „CCAR”, 2002, 80.
69. Siret – „Dealul Ruina”, campania 2002, „CCAR”, 2003, 293-295 (în colab. cu A. László, I. Mareș, B. P. Niculică).
70. Cotu, campania 2003, „CCAR”, 2004, 105-107 (în colab. cu O. L. Șovan).
71. Siret – „Dealul Ruina”, campania 2003, „CCAR”, 2004, 311-312 (în colab. cu A. László, I. Mareș, B. P. Niculică).
72. Siret – „Dealul Ruina”, campania 2004, „CCAR”, 2005, 348-350 (în colab. cu A. László, I. Mareș, B. P. Niculică).
73. Adâncata – „Sub Pădure”, campania 2006, „CCAR”, 2007, 31-32 (în colab. cu D. Boghian, S. Ignătescu, V. Budui, B. P. Niculică, I. Mareș).

C.5. Recenzii:

74. Michel Mourre, *Dictionnaire encyclopédique d'histoire*, 8 vol., Nouvelle édition, Ed. Bordas, Paris, 1993, „Codrul Cosminului”, S.N., II, 1996, 702-703.
75. *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, vol. I-II, București, Ed. Enciclopedică, 1994 și 1996, „Codrul Cosminului”, S. N., III-IV, 1997-1998, 383-384.
76. Mircea Babeș, *Die Poieniști-Kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte in Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten von Christi Geburt*, Bonn, 1993, „Codrul Cosminului”, S.N., III-IV, 1997-1998, 384-386.
77. Constantin C. Petolescu, *Inscriptions de la Dacie Romaine – Inscriptions externes concernant l'histoire de la Dacie (I-er – III-er siècles)*, vol. I-II, 1996, 2001, București, Ed. Enciclopedică, „Codrul Cosminului”, S.N., VI-VII, 2000-2001, 520-521.
78. Zoe Petre, *Cetatea greacă – între real și imaginar*, București, Ed. Nemira, 2000, „Codrul Cosminului”, S.N., VI-VII, 2000-2001, 522-523.
79. Tudor Arnăuț, *Vestiții ale sec. VII-III a. Chr. În spațiul de la răsărit de Carpați*, Chișinău, 2003, „Codrul Cosminului”, S.N., VIII-IX, 2002-2003, 285-286.
80. Mihalache Brudiu, *Lumea de sub tumuli din sudul Moldovei. De la indo-europeni la turanicii târzii – mărturii arheologice*, București, 2003, „Codrul Cosminului”, S.N., VIII-IX, 2002-2003, 287-288.
81. *Studii de istorie antică – Omagiu profesorului Ioan Glodariu*, Cluj-Napoca, 2001, „Codrul Cosminului”, S.N., X, 2004, 297.
82. Viorica Crișan, *Dacii din estul Transilvaniei*, Sfântu Gheorghe, 2000, „Codrul Cosminului”, S.N., X, 2004, 297-298.
83. Vasile Palade, *Așezarea și necropola de la Bârlad – Valea Seacă (sfârșitul sec. al III-lea – a doua jumătate a sec al V-lea)*, București, 2004, „Codrul Cosminului”, S.N., X, 2004, 298-299.
84. Oleg Levițki, *Lumea tracică și masivul cultural nord-pontic în perioada hallstattian timpurie (secolele XII-X î.e.n.)*, București, 2003, „Codrul Cosminului”, S.N., XI, 2005, 235-236.
85. *Thracians and circumpontic World. Proceedings of Ninth International Congress of Thracology*, vol. I-III, Chișinău, 2004, „Codrul Cosminului”, XI, 2005, 236-237.
86. „*Revista Arheologică*” – Seria Nouă, vol. I, nr.1-2, Chișinău, 2005, „Codrul Cosminului”, XII, 2006, 311-312.
87. Octavian L. Șovan, *Necropola de tip Sântana de Mureș-Cerneachov de la Mihălășeni (jud. Botoșani)*, Târgoviște, 2005, „Codrul Cosminului”, XII, 2006, 312-313.
88. *Cronica Monemvasiei*. Traducere de Marius Alexianu și Roxana Curcă; studiu introductiv și note explicative de Alexandru Madgearu. „*Bibliotheca Monumenta Perenitas*”, editor Vasile Cotiugă, Iași, Editura Performantica, 2005, „Codrul Cosminului”, XII, 2006, 314-315.

89. *Câteva considerații privind o colecție de biografii ale împăraților romani, „Suceava”, XXXIV-XXXVI, 2007-2009, 471- 478.*

C.6. Articole de popularizare a științei:

90. *Cercetări arheologice de suprafață, „Zori Noi”, XXIII, 6501, 9.11.1968.*
91. *„Arhivele pământului” la Horodnic, „Zori Noi”, XXX, 8372, 14. 8. 1968.*
92. *Veacuri de istorie la Zvoriștea, „Zori Noi”, XXIV, 6831, 30. 11. 1969 (în colab. cu Gr. Foit).*
93. *Orizonturi noi de cercetare istorică la Siliștea Șcheii, „Zori Noi”, XXIV, 6894, 15. 2. 1970 (în colab. cu Gr. Foit).*
94. *Mărturii istorice pe meleagurile sucevene, „Zori Noi”, XXVI, 7487, 16. 1. 1972 (în colab. cu N. Ursulescu).*
95. *Contribuții arheologice, „Zori Noi”, XXVI, 7499, 30. 1. 1972.*
96. *Volovăț, de la traco-geți la Dragoș Vodă, „Zori Noi”, XXXI, 8456, 21. 10. 1976.*
97. *Zvoriștea – vatră de locuire a dacilor liberi, „Zori Noi”, XXXI, 8634, 5. 6. 1977.*
98. *Siretul – o veche capitală românească, „Zori Noi”, XXXI, 8634, 19. 6. 1977.*
99. *Zaharești, străveche așezare românească de la obârșia Șomuzului Mare, „Zori Noi”, XXXII, 8795, 25. 12. 1977 (în colab. cu Emil I. Emandi).*
100. *O tălmăcire mai puțin cunoscută a „Eneidei”, „Zori Noi”, XXXIII, 9086, 3. 12. 1978.*
101. *Mărturii ale continuității noastre multimilenare (I), în „Zori Noi”, XXXII, 8890, 16. 4. 1978; (II), 8911, 12. 5. 1979.*
102. *Tezaur arheologic sucevean – O veritabilă operă de artă: toporul de la Cajvana, „Zori Noi”, XXXIV, 9519, 27. 4. 1980.*
103. *Tezaur arheologic sucevean – cuțitul de luptă de la Corni – unul dintre cele mai vechi obiecte de fier din Moldova, „Zori Noi”, XXXIV, 1980, 9558, 13. 6. 1980.*
104. *Un stat puternic, o politică externă activă, de apărare și consolidare, „Zori Noi”, XXXIV, 9576, 4. 7. 1980.*
105. *O remarcabilă pagină în cronica existenței noastre, în „Zori Noi”, XXXIV, 9507, 13. 4. 1980.*
106. *Vestigii – secolele II-III e.n. în nordul Moldovei, „Vatra”, Târgu. Mureș, XI, 127. 20. 10. 1981.*
107. *Revelatoare mărturii istorice în expoziția „Imagina Sucevei medievale în noile descoperiri arheologice”, „Zori Noi”, XL, 1986, 11351, 20. 3. 1986.*
108. *Pildă, prin veacuri, de eroism și tărie, „Zori Noi”, XLII, 12.066, 16. 7. 1988.*
109. *Suceava 600: Despre începuturi, „Pagini bucovinene” – supliment la „Convorbiri literare”, Iași, VII, 1988, 4 (76), aprilie 1988.*
110. *Suceava 600: Acei ani de răscruce, în „Pagini bucovinene”, VII, 1988, 7 (79), iulie 1988.*
111. *Pagini din arhiva pământului „zvoriștean”, „Restituiri”, Revista Școlii Generale Buda, com. Zvoriștea, nr. 4., martie 1988, 4-5.*
112. *File vechi din istoria Bucovinei, „Plai Românesc”, Cernăuți, II (38), 22. 1. 1993.*

113. *Dimitrie Onciul – covoantare la mormântul istoricului*, „Gazeta de Herța”, Cernăuți, 30 martie 1993.
114. *Săpăturile arheologice în așezarea getică fortificată de la Cotu-Copălău, jud. Botoșani (campania 2004)*, „Forum cultural”, IV, 4, 2004, 3-7 (în colab. cu Octavian L. Șovan).
115. *O prestigioasă realizare a arheologiei românești – Monografia săpăturilor de la Mihălășeni*, „Forum cultural”, VI, 2, 2006, 35-36.

C.7. Referințe critice:

1. Sever Dumitrașcu, *Arheologia română la sfârșit și început de mileniu*, Oradea, 1995, 210-211.
2. Mihai Iacobescu, recenzie la *Dacii liberi din Moldova – Contribuții arheologice – Necropolele de la Podeni și Zvoriștea*, „Codrul Cosminului” V, 1999, 451.
3. Cezar Furtună, recenzie la *Dacii liberi din Moldova – Contribuții arheologice – Necropolele de la Podeni și Zvoriștea*, „Opțiuni Istoriografice”, Buletinul Asociației Tinerilor Istorici Iași I, Iași, 2000, 173-175.
4. Ioan Mitrea, recenzie la *Dacii liberi din Moldova – Contribuții arheologice – Necropolele de la Podeni și Zvoriștea*, „Carpica” XXIX, 2000, 229-330.
5. Bogdan Petru Niculică, recenzie la *Metalurgia în epoca bronzului și prima epocă a fierului din Podișul Sucevei*, „Suceava” XXVI-XXVIII, 1999-2001, 703-706.
6. Alina Ifrim, recenzie la *Necropolele tumulare din zona Rădăuți în cadrul lumii traco-getice (sec. VII-V a. Chr.)*, „ArhMold” XXV, 2002, 133.
7. Emil Satco, *Mircea Ignat*, voce în „Enciclopedia Bucovinei”, vol. I, Iași, 2004, 525-526.
8. Constantin Iconomu, recenzie la *Necropolele tumulare din zona Rădăuți în cadrul lumii traco-getice (sec. VII-V a. Chr.)*, „ArhMold” XXXII, 2010, 371.

D. PARTICIPĂRI ÎN COMISII DE DOCTORAT (SELECTIV)

1. Comisia la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași la teza d-lui Vicu Merlan, coordonată de acad. M. Petrescu-Dîmbovița, 2004;
2. Comisia la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași la teza d-rei Monica Gogu (Dejan), coordonată de prof. dr. Dan G. Teodor, 2006;
3. Comisia la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași la teza lui Bogdan Niculică, coordonată de prof. dr. A. László, 2006;
4. Comisia la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași la teza d-rei Corina Nicoleta Ursache, coordonată de prof. dr. A. László, 2011.
5. Comisia la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași la teza d-lui Ioan Ignat, coordonată de prof. dr. N. Ursulescu, 2012;
6. Comisia la Universitatea „Al. I. Cuza” Iași la teza d-rei Elena Vieru, coordonată de prof. dr. N. Ursulescu, 2013.

Editorii

РОЗВІДКИ В ОКОЛИЦЯХ МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ МАМАЇВСЬКОГО СКАРБУ БРОНЗОВИХ ВИРОБІВ (ARCHAEOLOGICAL PROSPECTING IN THE VICINITY OF MAMAYIVTSI DEPOSIT LOCALIZATION)

Микола ЛЬКІВ

Abstract: *In 1953 in the farmyard of Novosilka village (modern Mamayivtsi) by random circumstances deposit of bronze ware was found. According to eyewitnesses, there were more than three dozen ornamented and not ornamented bracelets and one or two spearheads in a ceramic bowl. The morphology of findings (two bracelets) indicates clearly the Early Hallstatt period (Ha A). This deposit was hidden in the synchronous settlement, which was the part of a large accumulation of archeological monuments. The settlements are mainly concentrated along the left high bank of Paleosovytsya River (second terrace of Prut River), which in late and final stages of the Bronze Age performed by one of the links of the Siret-Dniester way.*

Keywords: *bronze hoard, Early Hallstatt (Ha A), Prut River, bracelets.*

Епоха бронзи виступає важливим етапом в історії розвитку Карпато-Дністровського регіону. Яскраву категорію джерел у вивченні різних сторін життя населення цього періоду складають скарби, значення яких особливо зростає за умов їхнього зв'язку з поселенськими структурами і, відповідно, іншими різновидами речового матеріалу певної археологічної культури. Більше десятка скарбів бронзових виробів, які охоплюють значний хронологічний проміжок (Br D – Ha B), зафіксовано у межиріччі Верхнього Сірету та Середнього Дністра (територія сучасної Чернівецької області). Більшість із них виявлено за випадкових обставин, а подальша доля багатьох речей невідома.

Одним зі слабо досліджених та у значній мірі втрачених є скарб із Новосілки (сучасні Мамаївці) Кіцманського р-ну. Він був виявлений у 1953 р. на території господарського двору колгоспу ім. Леніна. За розповідями очевидців, у глиняній посудині на глибині 0,5 м від сучасної поверхні знаходилося більше 30 браслетів, зокрема орнаментованих, і два (?) наконечники списів (Тимошук 1969, с. 27; 1974, с. 112; 1984, с. 116, 144-145, рис. 19, 9; Археологічні пам'ятки 1982, с. 112).

Зі скарбу із Мамаївців до фондів Чернівецького краєзнавчого музею потрапило 2 браслети (12379-II-782)*. Обидва вироби круглої форми із звуженими, розімкнутими, прямо зрізаними кінцями,

круглим профілем та гладкою поверхнею (рис. 1:1-2). Діаметри знахідок становлять 6,9-7,8 см та 6,8-7,5 см, діаметри стержнів – 0,3-0,6 см та 0,3-0,5 см, вага, відповідно, – 39,40 г та 32,35 г. Тобто, загальна вага комплексу становила близько півтора кілограма. Аналогічні браслети є типовими для пізньобронзового віку Карпатського регіону. Вони датуються у досить широких межах – Br D – Ha B1 (Petrescu-Dîmbovița 1998, s. 53-54). Однак, більшість виробів входили до складу скарбів періодів BrD (горизонти Опай, Уріу-Доменешті, Крива) та Ha A1 (горизонти Курд, Чінку-Сусені, Лази I). Нерідко такі браслети знаходилися у поєднанні з орнаментованими екземплярами та наконечниками списів (Mozsolics 1973, 1985, 2000; Petrescu-Dîmbovița 1977; Kobal' 2000). До скарбів цього ж часу входять аналогічні браслети й на Прикарпатті: Витвиця, Самбір, Велика Кам'янка (Zugowski 1949, s. 240, tabl. XLIII, 3, 6, 8; Кобаль 1992, с. 30-31). З огляду на те, що під час обстеження місця знахідки скарбу Б.О. Тимощук виявив рештки жител ранньоголіградської культури (Тимощук 1974, с. 112), дату скарбу можна обмежити періодом Ha A (орієнтовно XII-XI ст. до н.е.).

Скарб із Мамаївців був виявлений на північній околиці населеного пункту на терасоподібному підвищенні в ур. Селище на лівому березі р. Совиці (Кіцманської) (рис. 5:1). У даній місцевості відома багатошарова пам'ятка зі старожитностями культур лінійно-стрічкової кераміки, трипільської, голіградської, лукашівської, черняхівської, райковецької та давньоруської культур, яка тягнеться вздовж водяного потоку на відстань близько 500 м смутою завширшки 100 м (Тимощук 1984, с. 144; Каталог 1992, с. 39). Пам'ятка була виявлена та обстежувалася у 40-70-х роках ХХ ст. Б.О. Тимощуком, який зібрав характерний матеріал раннього етапу голіградської культури та зафіксував рештки синхронних наземних глинобитних будівель каркасно-стовпової конструкції на глибині 0,7-1,0 м від сучасної поверхні (Тимощук 1952, с. 411; МБЧБ). Більша частина знахідок була зібрана на південному схилі урочища між двома господарським дворами колгоспу та в траншеї газопроводу. Переважають фрагменти кераміки з домішкою в тісті шамоту, поверхня яких прикрашена чорним лискуванням і канелюрами, а також розчосами (рис. 3:22-24).

Сусіднє ранньоголіградське поселення розташоване на північній захід від попередньої пам'ятки на правому березі р. Совиці в ур. Острів (рис. 5:1). Пам'ятка обстежувалася Б.О. Тимощуком у 50-60-х роках минулого століття. У силосних траншеях на глибині 0,4-0,6 м було

зафіксовано культурний шар, у якому виявлено шматки обмазки, кістки тварин і фрагменти кераміки з чорнолисковою або зі згладженою пучком трави поверхнею (банкоподібні горщики, черпаки з піднятими ручками, миски із загнутими всередину вінцями, амфороподібні посудини (рис. 2). У керамічній масі наявна домішка шамоту та помітні поодинокі зерна кварцу. Розчоси, наявні на поверхні багатьох посудин, нанесені хаотично. Поодинокі знахідки простежено вздовж річки на 1 км (Тимошук 1984, с. 145; МБЧБ). Ознайомившись із зібраними матеріалами, Г.І. Смірнова віднесла поселення до ранньоголіградського етапу (Старосілля, ур. Острів) (Смирнова 1965, с. 114; 1969, с. 27).

Чергова пам'ятка з ранньоголіградським горизонтом розташована на північно-східній околиці населеного пункту в ур. За Птахофабрикою (рис. 5:2). Поселення займає незначне підвищення, оточене з півночі, півдня та сходу струмками-канавами. Загальна площа пам'ятки складає близько 15 га. Поселення виявлено та обстежувалося співробітниками Чернівецької філії «Охоронної археологічної служби України» в 2008-2011 рр., у результаті чого тут зафіксовано старожитності трипільської, Ноа, черняхівської, давньоруської культур, а також ранньоголіградського часу (Ільків, Пивоваров 2010; 2010а; Ільків 2011). Так, у стінках котлованів по вибору чорнозему зафіксовано рештки двох заглиблених об'єктів. У першому з них виявлено типові для старожитностей культури Ноа матеріали: фрагменти керамічного посуду (рис. 3:1-9), кістяні ложило, наконечник стріли та шпильку (рис. 3:10-12), кремінний відщеп і кам'яну «ступку» (рис. 3:13-14) тощо. Серед остеологічно матеріалу виділено рештки бика, свійської та дикої свині, кози/вівці, тура або зубра, оленя, ведмедя та лисиці**. Схожі знахідки трапилися й серед підйомного матеріалу (рис. 3:15-21). Крім цього, в межах котлованів зібрано декілька аморфних злитків кольорового металу (рис. 1:5-11), а також бронзові ніж з горбинкою на спинці та заклепку (рис. 1:3-4) (Ільків, Пивоваров 2010а с. 3). Наявність злитків поряд із заготовкою ливарної форми з об'єкту № 1 засвідчують існування на поселенні власної бронзоливарної справи.

Цікава стратиграфія зафіксована в об'єкті № 2. У верхній частині його заповнення виявлено матеріали характерні для раннього періоду голіградської культури фракійського гальштату. Він представлений фрагментами кухонного та столового посуду бурого чи оранжевого забарвлення, в масі якого присутня домішка шамоту, піску чи дрібної кварцової жорстви. Зовнішня або й обидві поверхні кухонного посуду в більшості випадків заглажені серією регулярних чи хаотичних розчосів

(рис. 4:1,3-4,6-7). На кількох екземплярах присутні виступи-упори (рис. 4:3-4). Фрагменти столових посудин містять домішки дрібнішого розміру та мають краще заглажену пролисковану поверхню темно-сірого або чорного кольору, прикрашену інколи канелюрами (рис. 4:2,5). В цьому ж горизонті трапився кам'яний виріб з гладкою патинізованою поверхнею та коричневий на зломі, який слугував, очевидно, лоцилом (рис. 4:8). Поодинокі фрагменти кераміки з розчосами трапляються також на орній поверхні поселення.

Нижче, без помітного стерильного прошарку, залягали знахідки культури Ноа. Кераміка представлена фрагментами посудин з домішкою дрібних зерен шамоту та кварцової жорстви, прикрашені в деяких випадках рядом наколів та розчленованим валиком (рис. 4:9-12). До старожитностей культури Ноа відноситься також двохплощадковий крем'яний нуклеус (рис. 4:13). Поряд з керамікою виявлено остеологічний матеріал, зокрема кістки бика та оленя**. У горизонті з матеріалами культури Ноа трапилися також 2 фрагменти кераміки характерної для культури багатоваликової кераміки (рис. 4:14-15). Ззовні вони сіро-жовтого кольору, зсередини – сірого, на зламі – чорні. На 1 фрагменті простежуються два горизонтальні валики, розчленовані пальцевими вдавленнями, та прокреслені косі лінії під ними.

Гніздо поселень з ранньогоальштатськими матеріалами локалізується також на північно-західній околиці м. Чернівці, р-н Рогізна: ур. Острів, Очерет і Мікулівка (Тимошук 1984, с. 112; Каталог пам'яток 1992, с. 9). Пам'ятки виявив та обстежував у 1960-1970-х роках Б.О. Тимошук, згодом на них проводили розвідки Л.П. Михайлина, С.В. Пивоваров та автор (Ільків, Пивоваров 2010, с. 174). Поселення розміщуються на обох берегах р. Шубранець (Потік) (рис. 5:3). Знахідки у вигляді шматків обмазки, перепаленого каміння, кісток і фрагментів кераміки поширюються на площі орієнтовно 200×50 м на лівому березі та 150×50 м – на правому в ур. Острів. Кераміка представлена переважно товстостінним посудом з кандельованою чорно- або жовтолискованою чи покритою розчосами поверхнею. В межах поселень Б.О. Тимошук зафіксував сліди однієї наземної та двох напівземлянкових споруд і ями. Культурний шар залягає на глибині 0,3-0,6 м. На пам'ятці зафіксовано також старожитності черняхівської, празької та давньоруської культур.

Поселення з матеріалами раннього етапу голіградської культури локалізується також на лівому березі р. Задубрівка в ур. Біля Ставу на площі орієнтовно 200×300 м (рис. 5:4). Пам'ятку виявив та

обстежував Б.О. Тимошук у 50-70-х роках ХХ ст. (МБЧБ). Дослідник зафіксував сліди трьох заглиблених споруд і відкритого вогнища й зібрав чорнолисковану канельовану кераміку та з розчосами на поверхні, а також бронзові шпильки, голки і шила. З керамічних форм виділено миски з пелюсткоподібними краями, амфороподібні посудини та черпак з ручкою. На території пам'ятки трапляються також матеріали трипільської та черняхівської культур.

Окремої уваги заслуговує топографія розташування більшості пам'яток – на невисоких підвищеннях в долині р. Пруту та його лівих приток. Зокрема гніздо поселень раннього етапу голіградської культури зосереджується в районі місцезнаходження скарбу (рис. 5:1). Всі вони тяжіють до берега добре розвинутої в даній місцевості другої тераси р. Прут з пологою поверхнею та родючим ґрунтом. Варто зазначити ще один момент: поселення займають берег сучасного та давнього русла р. Совиці при виході її на першу терасу р. Пруту. Судячи з геоморфології місцевості, старе русло проходило в давнину не на південь, а на схід, зливаючись зі струмками Шубранець та Задубрівка. Очевидно, течія Совиці остаточно змінила свій напрям уже в ХІХ ст. Так, на карті останньої чверті ХVІІІ ст. чітко бачимо, що основне русло проходило на схід вздовж краю другої тераси (рис. 5:І), а на мапі початку ХХ ст. – вливається в р. Прут уже безпосередньо у с. Мамаївцях (рис. 5:ІІ). Рештки стариць р. Совиці в східному напрямі нанесено також на топографічну карту середини ХХ ст. до порушення природного середовища меліоративною сіткою (рис. 5:ІІІ). На існування у давнину однієї великої лівої притоки р. Прут в цьому районі вказують також дані топоніміки: більшість допливів Заставнівської та Кіцманської Совиць, р. Шубранець та її притоки місцеве населення називає «Совиця».

Концентрація поселень вздовж Палеосовиці на відстані 2-3 км одне від одного та місцезнаходження скарбу бронзових виробів узгоджуються з реконструкцією Сіreto-Дністровської ділянки шляху: Дністер – Совиця/Потічок – Прут – Деремлуї – Сірет (Льків 2011а). Мамаївський комплекс з набором однотипових речей та предметами озброєння теж дозволяє з певною умовністю віднести його до категорії «торгових» скарбів. Хоча топографія поселенських структур у період розвинутого гальштату істотно змінилася, однак даний відрізок шляху не втратив свого значення, що засвідчує попрутська лінія оборони: городища в Чернівцях (Винна Гора і Шанці), Ревне (Городище і Царина), Коростовата, Зеленів (?), Рудники.

Таким чином, Мамаївський скарб складався з більш ніж трьох десятків бронзових браслетів та 1-2 наконечників списів, складених у керамічну посудину. Морфологія знахідок вказує, очевидно, на ранньогальштатський час (НаА). Скарб був захований на території синхронного селища, яке входило до складу великого гнізда поселень. Пам'ятки концентруються переважно вздовж лівого підвищеного берега Палеосовиці, яка на пізньому та фінальному етапі бронзового віку виступала однією із ланок Сіreto-Дністровської ділянки шляху. Результати попередніх досліджень засвідчують перспективність наявного комплексу пам'яток для подальшого вивчення.

Примітки

* Висловлюю щиро дячність О. П. Затуловській та Н. М. Холодницькій за можливість працювати з фондовим матеріалом музею.

** Визначення проведено кандидатом історичних наук, докторантом кафедри фізичної географії Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича Б.Т. Рідушем.

ЛІТЕРАТУРА

Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині доби бронзи та раннього заліза. 1982. К., Наукова думка.

Ільків М.В., Пивоваров С.В. 2010. Розвідки в басейні р. Прут. Археологічні дослідження в Україні. 2009. Київ-Луцьк, 173-175.

Ільків М., Пивоваров С. 2010а. Нові знахідки давніх бронзових виробів на території Чернівецької області. Одіссос: Актуальні проблеми історії, археології та етнології. Одеса, II, 3-4.

Ільків М. 2011. Археологічні розвідки на пам'ятках пізньобронзового віку на території Чернівецької області у 2009-2010 роках. ПССІАЕ (PSSIAE), 1(31), 26-39.

Ільків М. 2011а. Сіreto-Дністровська ділянка шляху доби пізньої та фінальної бронзи. Пам'ятки Тустані в контексті освоєння Українських Карпат у доісторичну добу та в середньовіччі. Львів-Тустань, 21-23.

Каталог пам'яток археології Чернівецької області, взятих під державну охорону. Чернівці, 1992.

Кобаль Й.В. 1992. Хронологія скарбів пізнього бронзового віку Прикарпаття. Нові матеріали з археології Прикарпаття і Волині. Львів, 2, 30-32.

- МБЧБ. Матеріали бронзового часу на Буковині. Науковий архів Буковинського центру археологічних досліджень.
- Смирнова Г.И. 1965. Раннеголиградский комплекс Магалы. КСИА, 105, 109-118.
- Смирнова Г.И. 1969. Поселение Магала–памятник древнефракийской культуры в Прикарпатье (вторая половина XIII–середина VII в. До н.э.). Древние фракийцы в Северном Причерноморье. М., Наука, 7-34.
- Тимощук Б.О. 1952. Розвідка в басейні р. Прут. АП УРСР, III, 409-416.
- Тимощук Б. 1969. Північна Буковина–земля слов'янська. Ужгород, Карпати.
- Тимощук Б.О. 1974. Зустріч з легендою. Ужгород, Карпати.
- Тимощук Б.О. 1984. Чернівецька область. Довідник з археології України: Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області. К., Наукова думка, 109-171.
- Ignat M. 2000. *Metalurgia în epoca bronzului și prima epocă a fierului din Podișul Sucevei*. Suceava.
- Kobal' J.V. 2000. *Bronzezeitliche Depotfunde aus Transkarpatien (Ukraine)*. PBF XX, 4.
- Mozsolics A. 1973. *Bronze- und Goldfunde des Karpatenbeckens. Depotfundhorizonte von Forro und Opalyi*. Budapest.
- Mozsolics A. 1985. *Bronzefunde aus Ungarn. Depotfundhorizonte von Aranyos, Kurd und Gyermely*. Budapest.
- Mozsolics A. 2000. *Bronzefunde aus Ungarn. Depotfundhorizonte Hajduboszormeny, Romand und Bukkszentlaszlo*. Kiel.
- Petrescu-Dîmbovița M. 1977. *Depozitele de bronzuri din Romania*. Bucuresti.
- Petrescu-Dîmbovița M. 1998. *Der Arm- und Beinschmuck in Rumänien*. PBF X, 4.
- Zurowski K. 1949. Zabutki brazowe z mlodszej epoki brazu i wczesnego okresu zelaza z dorzecza gornego Dniestru. PA 25, VIII, 2, 155-247.

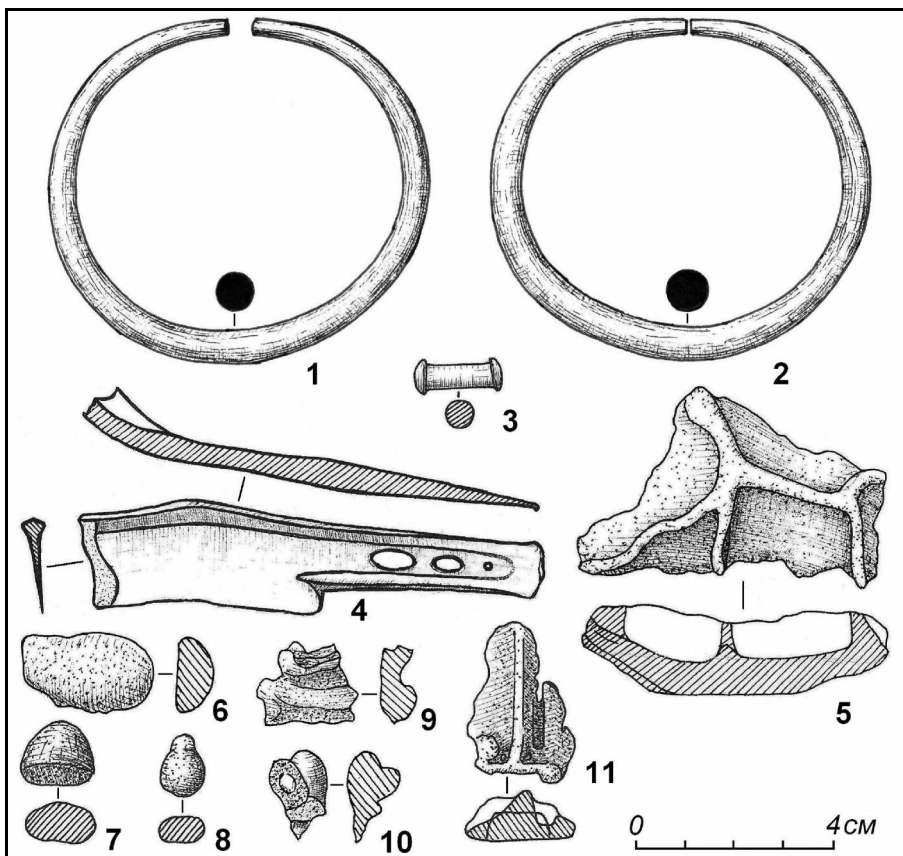


Рис. 1. Бронзові вироби з Мамаївського скарбу (1-2) та поселення пізньобронзового віку в ур. За Птахофабрикою (3-11) (за Льків, Пивоваров 2010а) / Bronze artefacts of Mamayivtsi deposit (1-2) and Late Bronze Age of Za Ptahofabrikoyu site (3-11) (after П'ків, Pivovarov 2010a).

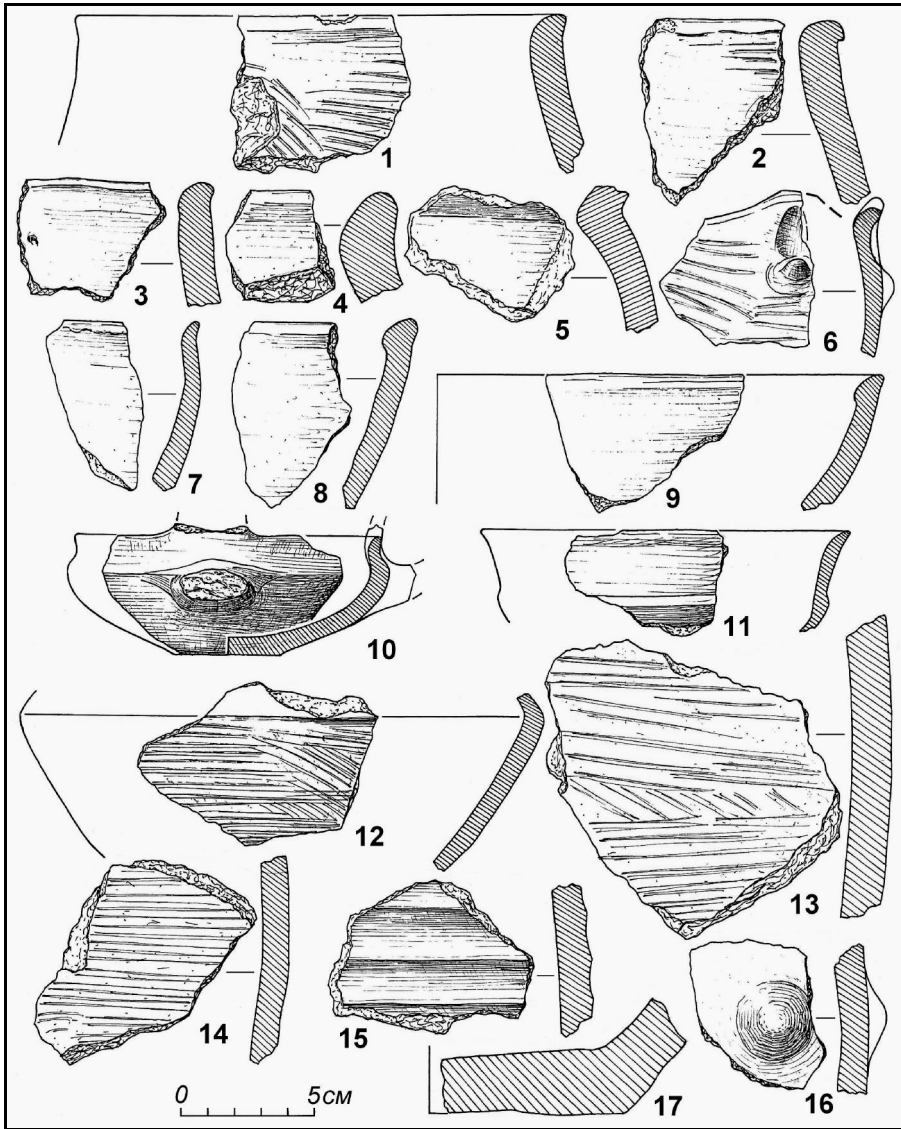


Рис. 2. Кераміка з ранньоголіградського поселення Мамаївці, ур. Острів (збори Б. О. Тимощука 1952 р.) / Ceramics of Early Holihrady site from Mamayivtsi – Ostriv (Collections B. O. Tymoshchuk 1952).

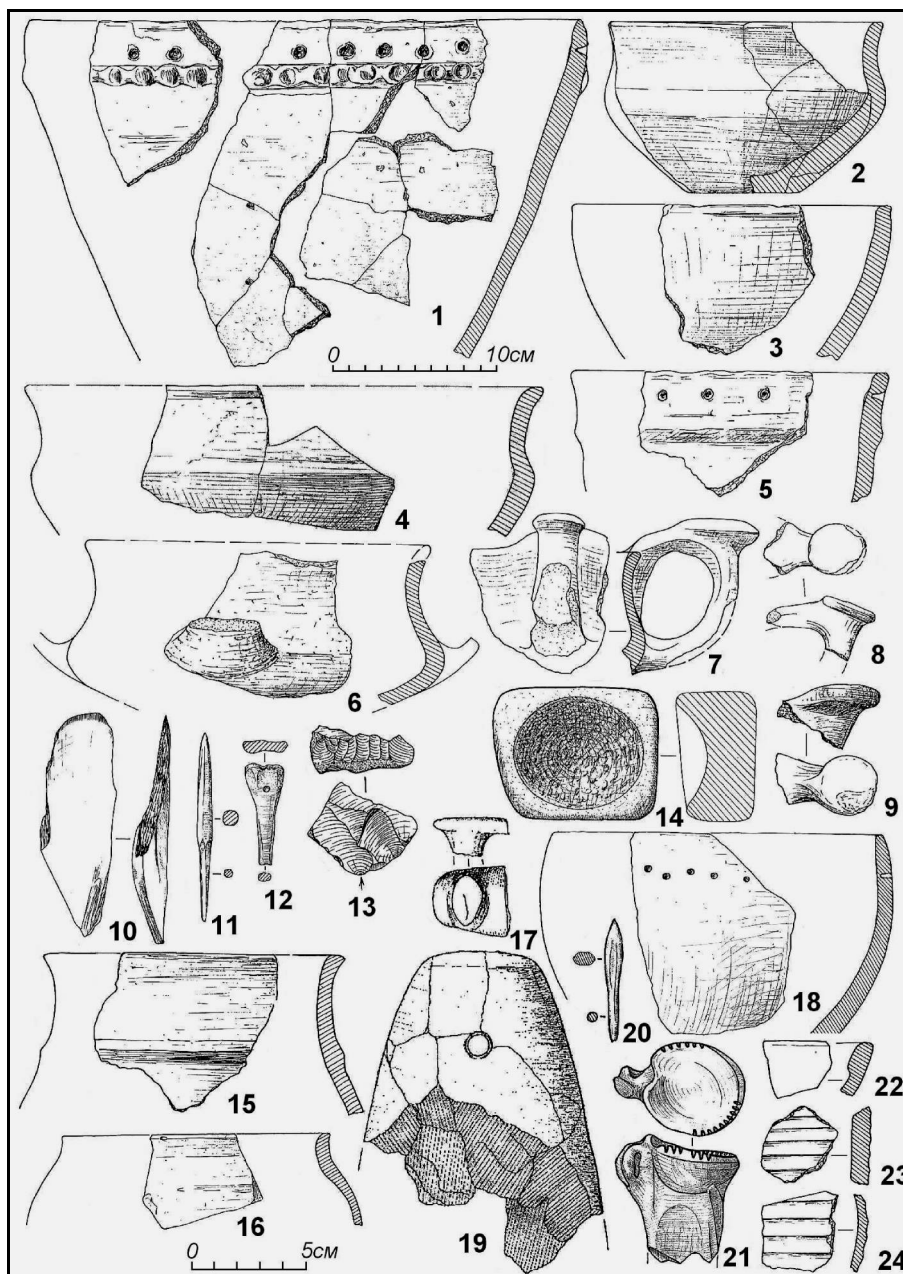


Рис. 3. Знахідки з поселень Мамаївці, ур. За Птахофабрикою (1-14 – об’єкт № 1; 15-21 – підйомний матеріал) та ур. Селище (22-24) / The finds from Mamayivtsi-Za Ptahofabrikou site (1-14 – complex № 1; 15-21 – collected materials) and Selishche site (22-24).

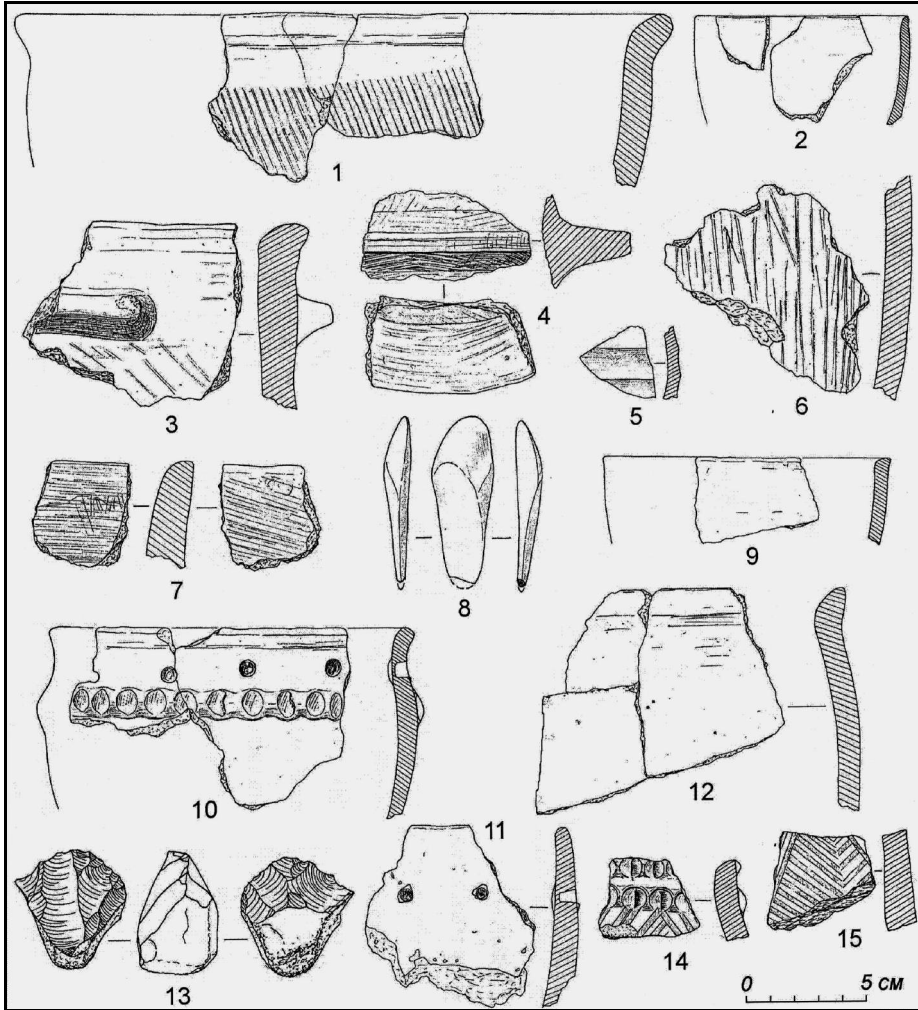


Рис. 4. Матеріал із заповнення об'єкту № 2 поселення Мамайівці, ур. За Птахофабрикою (1-8 – верхній горизонт; 9-15 – нижній горизонт) / Filling material of the complex № 2 from Mamayivtsi-Za Ptahofabrikoynu site (1-8 – upper horizon; 9-15 – lower horizon).

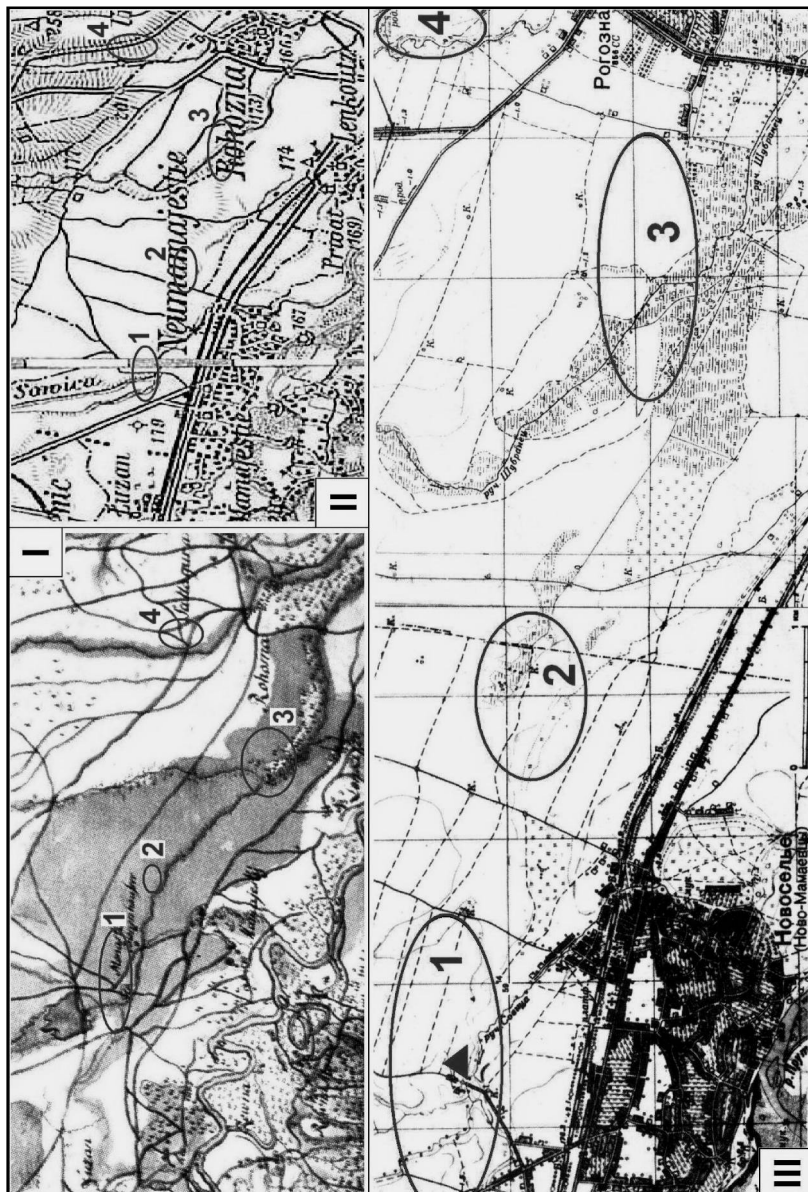


Рис. 5. Локалізація пам'яток пізньобронзового віку в околицях місцезнаходження Мамайівського скарбу бронзових виробів (1–4) на картах кінця XVIII ст. (I), початку (II) та середини (III) XX ст./ Figure 5. Late Bronze Age sites localization around the emplacement of the Mamayivtsi deposit (1–4), on the maps of the late eighteenth century (I), beginning (II) and middle (III) of the twentieth century.